

T.C.
Yeditepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı

**ENDÜSTRİ MESLEK LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN SALDIRGANLIK
DÜZEYLERİNİN ÇOK BOYUTLU OLARAK İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

İlkay YILMAZ

İstanbul, 2008

T.C.
Yeditepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı

**ENDÜSTRİ MESLEK LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN SALDIRGANLIK
DÜZEYLERİNİN ÇOK BOYUTLU OLARAK İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

İlkay YILMAZ

Danışman
Doç. Dr. Halil EKŞİ

İstanbul, 2008

TC.
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ ANABİLİM DALI

Endüstri Meslek Lisesi Öğrencilerinin Saldırganlık
Düzeylerinin Çok Boyutlu Olarak İncelenmesi

İlkay YILMAZ

ONAY

Jüri:

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Halil EKŞİ

Üye

Yardı. Doç. Dr. Ahmet SİRİN

Üye

Dr. Mustafa OTRAR

Yüksek lisans tezi onay tarihi:/...../200

TC.
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ ANABİLİM DALI

...../...../200

TUTANAK

İlkay YILMAZ 14.01.2009 tarihinde "Endüstri meslek
lisesi öğrencilerinin salkırganlık düzeylerinin çok boyutlu
olarak incelenmesi" başlıklı tezini savunmuş ve başarılı olduğu oybirliği ile kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Halil EKŞİ

Üye

Yard. Doç. Dr. Ahmet PINAR

Üye

Dr. Mustafa OTRAR

ÖNSÖZ

Bir toplumun her açıdan sağlıklı olabilmesinin temelinde, o toplumun çekirdeğini teşkil eden çocuk ve ergenlerin her açıdan sağlıklı bir şekilde yetiştirilmesi ve eğitilmesi önem arz etmektedir.

Tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş sancıları çektiğimiz son dönemlerde, kalifiye insan gücüne duyulan ihtiyacın yansıması okullarda da hissedilmeye başlanmıştır. Bununla birlikte genç nüfusun hızla artmasına karşın istihdamın azalması toplumla birlikte okullardaki yarışın da artmasını sağlayan bir unsur olmuştur. Bazı okulların işlevini kaybetmesi, öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verememesi veya hedefe götürmede tek başına yetersiz kalması okullarda istenmeyen davranışların görülmesine neden olabilmektedir.

Son yıllarda özellikle endüstri meslek lisesi öğrencilerin karıştığı şiddet olaylarının sayısında ciddi artışlar olmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığının ve emniyet güçlerinin aldığı önlemlere rağmen şiddet olaylarının önüne geçilememektedir. Bu durum gerek öğrenciler ve velileri gerekse okul yöneticileri üzerinde tedirginlik oluşturmaktadır.

Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin saldırganlık ve şiddet durumları irdelenerek, farklı değişkenlerin öğrencilerin ortaya koyduğu şiddet üzerindeki etkisinin incelenmesine, saldırganlık nedenlerini belirleme ve çözüm önerileri geliştirme konusunda eğitimcilere ve eğitim yöneticilerine ipuçları sunulmasına ihtiyaç vardır.

Çalışmam esnasında fikirleriyle bana yol gösteren değerli tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Halil EKŞİ' ye, desteğini hiç esirgemeyen sevgili eşime ve diğer tez arkadaşlarıma sonsuz şükranlarımı sunarım.

Aralık 2008 - İSTANBUL

İlkay YILMAZ

ÖZET

ENDÜSTRİ MESLEK LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN SALDIRGANLIK DÜZEYLERİNİN ÇOK BOYUTLU OLARAK İNCELENMESİ

İlkay YILMAZ

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Halil EKŞİ

Aralık 2008, 68 Sayfa

Bu araştırmanın öncelikli amacı belirli sınırlılıklar içerisinde endüstri meslek lisesi öğrencilerinin saldırganlık düzeylerini değişik boyutlarıyla ortaya koyabilmektir. Araştırmada, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması araştırmacı tarafından yapılmış, İpek İter (Kiper) tarafından geliştirilmiş ve 30 maddeden oluşan “Saldırganlık Envanteri” (Kiper, 1984) ve araştırmacı tarafından yanıt formunun başına yerleştirilmiş, deneklerin demografik özelliklerini (cinsiyetleri, yaşları, sınıfları, okul türleri, branşları, anne babalarının mesleki ve öğrenim durumu) gösteren soru kağıdı kullanılmıştır. Elde edilen verilerin istatistiksel analizinde demografik değişkenler gruplanarak, saldırganlık ölçeği alt boyut puanlarına ilişkin aritmetik ortalamalarında farklılık olup olmadığını belirlemek üzere, ilişkisiz t-test, tek yönlü varyans analizi (anova),tamamlayıcı post hoc LSD testi, non parametrik Mann whitney-U ve Kruskal wallis istatistiksel teknikleri uygulanmış ve SPSS paket programı kullanılmıştır.

Araştırmada elde edilen sonuçlar şu şekilde sıralanabilir; Anadolu Teknik Lisesi öğrencileri, Endüstri Meslek Lisesi öğrencilerine nazaran yıkıcı saldırganlık davranışını daha fazla ortaya koymaktadır. Kız öğrencilerin, erkek öğrencilere nazaran edilgen saldırganlık davranışını daha fazla ortaya koydukları görülmektedir.

14-16 yaş arasındaki öğrencilerin aritmetik ortalamaları ile 17-20 yaş arasındaki öğrencilerin aritmetik ortalamaları arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır. Saldırganlık davranışı bu iki yaş grubu arasında anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır.

Deneklerin sınıf değişkenine göre saldırganlık özelliklerini belirlemek için yapılan analizler sonrasında, meslek liselerinde okuyan 9.sınıf, 10.sınıf ve 11.sınıf öğrencilerin aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Deneklerin ailesindeki kişi sayısına göre saldırganlık özelliklerini belirlemek için yapılan analizler sonrasında, ailede yaşayan kişi sayısının ve kardeş sayısının, öğrencilerin saldırganlık davranışının farklılaşmasına istatistiksel olarak etki etmediği görülmüştür.

Öğrencilerin anne baba eğitim ve iş durumunun saldırganlık davranışının farklılaşmasına istatistiksel olarak etki etmediği görülmüştür. Ailesiyle birlikte yaşamayan öğrenciler, ailesiyle birlikte yaşayan öğrencilere nazaran daha atılgan davranış ortaya koymaktadır.

Sosyal güvenliklerinin olmadığını ifade eden öğrencilerin, sosyal güvenliklerinin olduğunu ifade eden öğrencilere göre daha atılgan davranış ortaya koydukları söylenebilir. Ekonomik seviyesi kötü olan öğrencilerin iyi olan öğrencilere nazaran yıkıcı saldırganlık davranışında daha fazla bulunmaktadır.

2007-2008 eğitim öğretim yılında Bursa ili merkez ilçelerindeki Anadolu teknik lise, teknik lise ve endüstri meslek liselerinde eğitim gören öğrenciler araştırmanın evrenini oluşturmuştur. Araştırmada kümeleme örnekleme metodu kullanılmıştır. Bursa ili merkez ilçelerindeki endüstri meslek liselerinde okuyan ve kümeleme örnekleme metodu ile seçilen 248 öğrenciye anket uygulanmıştır.

Anahtar kelimeler: Saldırganlık, şiddet, atılganlık

ABSTRACT

THE MULTI-DIMENSIONAL ANALYSIS OF AGGRESSIVITY LEVELS OF THE INDUSTRIAL VOCATIONAL HIGH SCHOOL STUDENTS.

İlkay YILMAZ

Post-Graduate Thesis, Department of Educational Sciences

Mentor : Doç. Dr. Halil EKŞİ

November 2008, 68 pages

Currency and reliability have been fulfilled by the researcher and developed by İpek İlter (Kiper) in the research. The “Aggressivity Inventory” which is composed of thirty questions and the question paper which indicates demographic qualities of the tested people have been utilised by the researcher. For the satatistical analysis of the obtained data the demographic variations have been classified in order to determine whether there is a difference between the arithmetic avarage of the aggressivity scale lower dimension points; t-test, variance analysis with one way, complementary post hoc LSD test, non parametric Mann whitney-U and Kruskall wallis statistical techniques have been applied and SPSS package programme has been used.

The results of the research can be listed as below:

Anatolian Technical High School students are more aggressive than Industrial Vocational High School students. Female students behave more aggressively in comparison to male students.

A meaningful differentataion has not been found out on the arithmetical averages between 14-16 year old students and on the arithmetical averages between 17-20 year old students.

After the analysis to determine the aggressivity qualities of tested people according to grade variation, a meaningful difference among the 9th grades, 10th grades and 11th grades has not been found from the statistical point of view.

At the end of the analysis to determine the aggressivity characteristics of the tested people in terms of the number of their family members, it has been realised that there is no effect of the number of family members and siblings for differentating the aggressive behaviours.

It has been seen that the educational status and labor situations of the families do not effect the aggressivity behaviour of the students statistically. The students living with their families behave more recklessly in comparison to the students living without their families.

It can be said that the students who do not have social insurance behave more boldly in comparison to the students who have social insurance. In addition to this the students who have a lower level oh economical opportunities have a tendency of behaving aggressively compared to the students

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	viii

BÖLÜM 1.

GİRİŞ

1.1. Problem durumu.....	1
1.2. Problem cümlesi.....	2
1.3. Alt Problemler.....	2
1.4. Araştırmanın Önemi.....	4
1.5. Sayıtlılar.....	6
1.6. Sınırlılıklar.....	6
1.7. Tanımlar.....	7

BÖLÜM 2.

İLGİLİ LİTERATÜR..... 8

2.1. Saldırganlık.....	8
2.1. Saldırganlık.....	8
2.1.1. Yıkıcı saldırganlık.....	10
2.1.2. Atılğanlık.....	11
2.2. Şiddet.....	12
2.3. Saldırganlığı etkileyen faktörler.....	13
2.3.1. Aile.....	13
2.3.2. Çevre.....	14
2.3.3. Kitle iletişim araçları.....	14
2.3.4. Alkol ve uyuşturucu.....	14
2.3.5. Gürültü.....	14

2.4. Saldırganlıkla ilgili ülkemizde yapılan araştırmalar	15
2.5. Saldırganlıkla ilgili yurt dışında yapılan araştırmalar	19

BÖLÜM 3.

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli	22
3.2. Evren ve Örneklem	22
3.3. Veri Toplama Araçları	22
3.4. Verilerin Toplanması	23
3.5. Verilerin Analizi/Çözümlemesi ve Yorumlanması	24

BÖLÜM 4.

BULGULAR VE YORUM..... 25

4.1. Grubun Genel Yapısına İlişkin Frekans ve Yüzdeler	25
4.2. Saldırganlık Envanteri Alt Boyutları Puanlarının Demografik Özelliklere Göre Analizleri.....	34

BÖLÜM 5.

SONUÇ TARTIşMA ve ÖNERİLER..... 51

5.1. Sonuçlar ve Tartışmalar	51
5.2. Öneriler	55
5.2.1.Araştırmacılar İçin Öneriler	55
5.2.1.Uygulayıcılar İçin Öneriler	56

KAYNAKÇA..... 57

EKLER..... 62

EK – 1 ANKET UYGULANAN OKULLARIN LİSTESİ	63
EK – 2 ANKET	64
ÖZGEÇMİŞ	68

KISALTMALAR LİSTESİ

- Akt.** : Aktaran
bkz. : Bakınız
Fak. : Fakülte
İ.Ö.O. : İlköğretim Okulu
MEB : Milli Eğitim Bakanlığı
Müd. : Müdür
Ögr. : Öğretmen
SPSS : Statistical For Social Sciences
Yard. : Yardımcı
vd. : Ve diğerleri
ATL : Anadolu Teknik Lisesi
TL : Teknik Lise
EML : Endüstri Meslek Lisesi
MEM : Milli Eğitim Müdürlüğü

ÇİZELGE LİSTESİ

Tablo 4.1. Öğrencilerin Okul Türüne İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	25
Tablo 4.2. Öğrencilerin Cinsiyetine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	26
Tablo 4.3. Öğrencilerin Yaşına İlişkin Frekans Ve Yüzde Dağılımları.....	26
Tablo 4.4. Öğrencilerin Sınıf Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları....	26
Tablo 4.5. Öğrencilerin Ailedeki Kişi Sayısı Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	27
Tablo 4.6. Öğrencilerin Kardeş Sayısı Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	27
Tablo 4.7. Öğrencilerin Doğum Sırası Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	28
Tablo 4.8. Öğrencilerin Anne Yaşam Durumu Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	28
Tablo 4.9. Öğrencilerin Baba Yaşam Durumu Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	28
Tablo 4.10. Öğrencilerin Anne Öz/Üvey Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	29
Tablo 4.11. öğrencilerin Baba Öz/üvey değişkenine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları.....	29
Tablo 4.12. Öğrencilerin Anne Eğitim Durumuna İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	30
Tablo 4.13. Öğrencilerin Baba Eğitim Durumuna İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	30

Tablo 4.14. Öğrencilerin Anne İş Durumuna İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	31
Tablo 4.15. Öğrencilerin Baba İş Durumuna İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	31
Tablo 4.16. Öğrencilerin Anne-baba Birlikte Yaşama Durumuna İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	32
Tablo 4.17. Öğrencilerin Aileyle Birlikte Yaşama Durumuna İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	32
Tablo 4.18. Öğrencilerin Sosyal Güvence Durumuna İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	32
Tablo 4.19. Öğrencilerin Evin Kime Ait Olduğuna İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	33
Tablo 4.20. Öğrencilerin Anne Eğitim Durumuna İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	33
Tablo 4.21. Öğrencilerin Saldırganlık Envanteri alt boyut puanlarının okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan ANOVA ve LSD testi sonuçları.....	34
Tablo 4.22. Öğrencilerin, Saldırganlık Envanteri alt boyut puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan t testi sonuçları.....	35
Tablo 4.23. Öğrencilerin, Saldırganlık Envanteri alt boyut puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan t testi sonuçları.....	36
Tablo 4.24. Öğrencilerin Saldırganlık Envanteri alt boyut puanlarının sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan ANOVA testi sonuçları.....	37

Tablo 4.25. Öğrencilerin, Saldırganlık Envanteri alt boyut puanlarının Ailedeki kişi sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan t testi sonuçları.....	38
Tablo 4.26. Öğrencilerin, saldırganlık ölçeği alt boyutlarının kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis testi sonuçları.....	39
Tablo 4.27. Öğrencilerin, saldırganlık ölçeği alt boyutlarının anne öz/üvey değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U testi sonuçları.....	40
Tablo 4.28. Öğrencilerin, saldırganlık ölçeği alt boyutlarının baba öz/üvey değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U testi sonuçları.....	41
Tablo 4.29. Öğrencilerin Saldırganlık Envanteri alt boyut puanlarının anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan ANOVA testi sonuçları.....	42
Tablo 4.30. Öğrencilerin, saldırganlık envanteri alt boyutlarının baba eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis testi sonuçları.....	43
Tablo 4.31. Öğrencilerin, Saldırganlık Envanteri alt boyut puanlarının anne iş durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan t testi sonuçları.....	44
Tablo 4.32. Öğrencilerin, Saldırganlık Envanteri alt boyut puanlarının baba iş durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan t testi sonuçları.....	45

Tablo 4.33. Öğrencilerin, Saldırganlık Envanteri alt boyut puanlarının anne-baba birlikte yaşama durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U testi sonuçları.....	46
Tablo 4.34. Öğrencilerin, Saldırganlık Envanteri alt boyut puanlarının aileyle birlikte yaşama durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U testi sonuçları.....	47
Tablo 4.35. Öğrencilerin, Saldırganlık Envanteri alt boyut puanlarının sosyal güvenlik durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U testi sonuçları.....	48
Tablo 4.36. Öğrencilerin, saldırganlık envanteri alt boyutlarının sosyo ekonomik düzey değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis testi sonuçları.....	49
Tablo 4.37. Saldırganlık envanteri alt boyutları arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Katsayısı.....	50

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu:

Duyan, gören ve düşünen bir varlık olarak insan, günlük yaşamında pek çok sorunla karşılaşmaktadır. Aile içinde, sosyal yaşantıda, kişiler arası ilişkilerde veya kendi iç dünyasında pek çok sevinç, mutluluk, üzüntü, kaygı, stres gibi heyecan ve duygular yaşamaktadır.

Bireyin teknolojik ve toplumsal gelişmeler karşısında kendisi ve çevresi ile çatışma yaşaması kaçınılmazdır. Birey karşılaştığı sorunlarla baş edebilme konusunda bazı sıkıntılar yaşayabilir. Ama yeni durumlara uyum sağlamak ve yaşamını devam ettirmek zorundadır. Günlük yaşamda uyum sağlamaya çalışılan durumlarda bazı davranışlar toplum tarafından kabul görmez. Bu davranışların başında saldırganlık gelmektedir. İnsan sosyal bir varlık olarak toplu yaşama ihtiyacı duymaktadır. Yaşanılan toplum genellikle saldırgan davranışları onaylamaz ve bu davranışlara yönelik yasaklar getirir. Toplumsal düzenin devamı için saldırgan davranışlar kimi zaman kısıtlama görmektedir. Okul da saldırgan davranışların yasaklanarak toplumsal düzenin sağlandığı önemli bir sosyal kurumdur. Okul, bireylerin aileden sonra sosyalleşme sürecini en yoğun olarak yaşadıkları sosyal kurumdur.

Bireyler okul yaşantıları boyunca çevre ile etkileşime girerek kendileri hakkında daha fazla farkındalık kazanırlar. Çevre ile etkileşime giren bireyler zaman zaman değişik davranış biçimleri sergiler. Bu davranış biçimlerinden biri de saldırgan davranıştır. Saldırgan davranış gösteren bireylerin bu tür davranışları sergileme nedenleri merak konusu olmuştur. Saldırganlık çok geniş kapsamlı bir terim olarak kendine zarar vermeden, kasıtlı olmayarak başka bir bireye verilen zarara kadar uzanan geniş bir yelpazede değerlendirilebilir. Saldırganlık, başkalarına fiziksel veya psikolojik zarar verme niyeti taşıyan tüm davranışları içerir.

Saldırganlık kelimesinin İngilizcesi olan "aggression" kelimesi Latince kökenlidir. "Harekete geçiren, başlatan, ilk hareket" anlamında kullanılır. Bu anlamıyla günlük

yaşantımızda yaptığımız her eylem saldırganlık olarak nitelendirilebilir. Fakat saldırganlık kavramının içeriği konuşma dili içerisinde olumsuz bir anlam taşıyarak sadece zarar verici davranışları ifade eder biçimde kullanılmaktadır (Ankay, 1998).

Son yıllarda özellikle Endüstri meslek lisesi öğrencilerin karıştığı şiddet olaylarının sayısında ciddi artışlar olmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığının ve emniyet güçlerinin aldığı önlemlere rağmen şiddet olaylarının önüne geçilememektedir. Bu durum gerek öğrenciler ve velileri gerekse okul yöneticileri üzerinde tedirginlik oluşturmaktadır.

Bu sebepten dolayı, öğrencilerin okul türü, cinsiyet, anne babanın eğitim durumu, gelir düzeyi, ailesinin sosyal güvence ve ekonomik durumu, gibi değişkenler ile öğrencilerin saldırganlık düzeyi arasındaki ilişki ortaya konacaktır. Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin saldırganlık ve şiddet durumları irdelenerek, anne babanın ekonomik ve eğitim durumlarının öğrencilerin ortaya koyduğu şiddet üzerindeki etkisi ortaya konarak, sorunun nedenlerini belirleme ve çözüm önerileri geliştirme konusunda Milli eğitime ve eğitim yöneticilerine ipuçları sunulması önemli görülmektedir. Bu sebeple "Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin saldırganlık düzeyinin çok boyutlu olarak incelenmesi" konulu yüksek lisans tez çalışmasının yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur.

1.2. Problem Cümlesi:

Bursa ili merkez ilçelerindeki endüstri meslek lisesi öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri nasıldır?

1.3. Alt Problemler:

1.3.1. Öğrenim gördükleri okul türüne göre öğrencilerin saldırganlık ölçeği puanları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.3.2. Cinsiyetlerine göre öğrencilerin saldırganlık ölçeği puanları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.3.3. Yaşlarına göre öğrencilerin saldırganlık ölçeği puanları anlamlı bir farklılık

göstermekte midir?

1.3.4. Kaçınıcı sınıfta olduklarına göre öğrencilerin saldırganlık ölçeği puanları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.3.5. Ailelerindeki toplam kişi sayısına göre öğrencilerin saldırganlık ölçeği puanları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.3.6. Kardeş sayısına göre öğrencilerin saldırganlık ölçeği puanları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.3.7. Annenin öz/üvey olma durumuna göre öğrencilerin saldırganlık ölçeği puanları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.3.8. Babanın öz/üvey olma göre öğrencilerin saldırganlık ölçeği puanları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.3.9. Annenin eğitim durumuna göre öğrencilerin saldırganlık ölçeği puanları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.3.10. Babanın eğitim durumuna göre öğrencilerin saldırganlık ölçeği puanları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.3.11. Annenin bir işte çalışıp çalışmama durumuna göre öğrencilerin saldırganlık ölçeği puanları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.3.12. Babanın bir işte çalışıp çalışmama durumuna göre öğrencilerin saldırganlık ölçeği puanları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.3.13. Anne babanın birlikte yaşama durumuna göre öğrencilerin saldırganlık ölçeği puanları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.3.14. Ailesi ile birlikte yaşama durumuna göre öğrencilerin saldırganlık ölçeği puanları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.3.15. Ailesinin sosyal güvencesinin olup olmaması durumuna göre öğrencilerin

saldırganlık ölçeği puanları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.3.16. Ailesinin ekonomik durumuna göre öğrencilerin saldırganlık ölçeği puanları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.4 Araştırmanın Önemi :

Saldırganlık sözcüğü genelde olumsuz bir davranış olarak algılanmasına rağmen, temel anlamda bir yere veya kimseye yaklaşmak, bir şeye başlamak fakat aynı zamanda saldırmak üzere atılmak anlamlarına gelmektedir. Fakat günümüzde saldırganlık, canlı ya da cansız herhangi bir objeye zarar verici, yaralayıcı, hatta öldürücü, zedeleyici davranışlar olarak tanımlanmaktadır. (Yörükoğlu, 1992).

Saldırganlık kavramı ise “Diğer bir canlı yada nesneye yönelik incitici ve rahatsız edici davranışlar” olarak tanımlanmaktadır (Boxer ve Tisak 2005;Akt:Özmen, 2004). Saldırganlığın ne olduğunu herkesin bildiği düşünülebilirse de “Hangi davranışlar saldırgan olarak değerlendirilmelidir?” sorusunun yanıtı üzerinde bir anlaşmaya varılmış değildir. Davranışçı ya da sosyal öğrenme yaklaşımlarının da tercih ettiği en yalın tanım “Saldırganlık başkalarını inciten ya da incitebilecek her türlü davranıştır” biçiminde yapılabilir. Ancak bu tanım eylemde bulunan kişinin niyetini göz önüne almamaktadır. Bu nedenle “Saldırganlık başkalarını incitmeyi amaçlayan her türlü davranış ya da eylemdir” şeklinde tanımlanabilir (Freedman, Sears, Carlsmith, 1998)

Ergenlik, dönemi çocukluk ve yetişkinlik arasında yer alan ruhsal gelişme ve bir nevi yeni yaşama hazırlık dönemidir. Bu dönemde, birey, ailesi ile çatışmaya girer ve kendisinin farklı bir kişiliğe sahip olduğunu ispatlamak için çaba göstermeye başlar. İstek ve beklentileri gerçekleşmeyince, saldırgan bir tavır sergilemeye başlayabilir (Yörükoğlu, 1992).

Lise döneminde olan ergenler, bu dönemin verdiği kimlik kazanımı sorunu ile çevre ve özellikle medya tarafından bu davranışların onaylanır bir şekilde verilmesi sonucunda saldırgan davranışlar göstermektedir. Lise öğrencilerinde sözel ve fiziksel saldırgan davranışlara, özellikle küçük düşürme, alay etme vb gibi dolaylı

olarak nitelendirilebilecek saldırgan davranışlara sıklıkla rastlanmaktadır. Yine benzer saldırgan davranışlar okul araç-gereç ve eşyalarına yönelik olabilmektedir.

Arkadaşlık ilişkileri özellikle ergenlik döneminde kimlik ve özsaygı gelişiminde temel rolü oynamaktadır. Ergen, arkadaşlık ilişkileri sonucu yaptığı sosyal karşılaştırmalarla kendisini ve değerlerini geliştirir. Akranlar ile birlikte yaşanan ortak yaşantılar, bireylerin özsaygılarını olumlu veya olumsuz yönde etkilemektedir. Akran baskısının egemen olduğu dönem ergenlik yıllarıdır. Birey kimlik gelişimi açısından kendini ortaya koymak için akranları tarafından kabul görmek ister. Kendini akranları ile karşılaştırarak nerede olduğunu anlamaya çalışır. Bireyler bu süreç içinde zaman zaman akranlarına uyma davranışları sergileyebilir. Bu davranışlar olumlu olabileceği gibi bazen olumsuz olarak sıralanabilecek okuldan kaçma, akrana karşı şiddet kullanma, saldırganlık vb. davranışlar olabilir.

Ergenlik dönemi kendine has bazı özellikler taşımaktadır. Bu dönemde problem olarak algılanan olaylarda artış olduğu gözlenmektedir. Bu dönemde ergen, henüz problemlerle baş etme konusunda tam anlamıyla becerilerini kullanamamaktadır. Özellikle daha önce benzer sorunlarla karşılaşmadıkları için yeni karşılaştıkları durumlarda nasıl davranacakları konusunda sıkıntı yaşayabilirler.

Bireyi saldırganlığa iten diğer bir neden ise çevredir. Bireylerin içinde yaşadıkları çevre, onların duygusal ve davranışsal gelişimine etki etmekte, özellikle sosyo-ekonomik çevre çocuğun davranış sorunu olan saldırganlık eğilimleri göstermesine sebep olabilmektedir. Saldırgan davranışları ve şiddet eylemlerini içeren örneklerin ekonomik, eğitim ve kültür düzeyleri düşük olan toplum kesimlerinde bulunan erkekler arasında daha çok bulunduğu birçok araştırmada gözlenmiştir. Bunun sebebi eğitimsiz ve yoksul kesimin olumsuz örneklerden daha kolay etkilenip, saldırganlığı benimsemesidir (Köknel,1996). Okul çağı çocuklarının en önemli özelliklerinden olan lider olma, gruba kabul edilme ve toplum içinde saygınlık görme hissini tatmin etmek için saldırgan davranışlara ve şiddet eylemlerine başvurdukları da bilinmektedir. Ayrıca kendini diğer çocuklardan fiziksel-sosyal-kültürel veya ekonomik açıdan farklı ve yetersiz hisseden çocukların da kendini gerçekleştirmek ve kanıtlamak için

saldırğan eylemlerle sorun çözüme yöntemini kullandıkları görölmektedir (Stein, 1997).

Bu açıklamalar ve ölkemizde saldırğanlık ile ilgili yapılan araştırmalar göz önüne alındığında, endüstri meslek lisesi öğrencilerinin saldırğanlığını yordayıcı nitelikte ve birçok değişkenle ele alan kapsamlı bir araştırmaya rastlanmamıştır. Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin saldırğan davranışlarını tetikleyebilecek olan etkenlerin saptanması ile ergenlerin sosyal uyumluluğu arttırılarak, kendine ve çevresine verebileceği zararlar azaltılabilir. Bu araştırma, saldırğanlığa neden olabilecek değişkenlerin belirlenmesi ve daha sonrasında saldırğan davranışların önlenmesi açısından önem kazanmaktadır.

Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin, özsayığlarının şekillendiği ve aile denetiminden uzaklaşarak yakın arkadaş ile akran gruplarına yakınlaştığı ergenlik dönemlerinde bir takım problemlerini çözmek için saldırğan davranışlar gösterebilir. Bu saldırğan davranışların önlenmesi veya azaltılabilmesi için saldırğan davranışların nedeni olabilecek faktörlerin belirlenmesi önemlidir. Bunun için endüstri meslek lisesi öğrencilerine uygulanması düşünölen rehberlik programlarının temel esaslarının belirlenmesi açısından araştırma önem arz etmektedir. Alanında yapılacak bundan sonraki araştırmalara da kaynak olacaktır.

1.5. Sayıtlılar :

Araştırmaya katılacakların anketlere içtenlikle cevap verecekleri beklenmektedir. Uygulanacak anket uygun yeterliliktedir. Bu konuda yapılan literatür tarama, araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliği açısından yeterlidir.

1.6 Sınırlılıklar :

Bu araştırma için veri toplama araçlarının uygulanması 2007-2008 eğitim ve öğretim yılında gerçekleştirilecektir. Araştırma, Bursa ili, merkez ilçelerindeki Anadolu teknik, Teknik lise ve Endüstri meslek liseleri öğrencilerinden oluşturulan örneklem ile sınırlandırılacaktır. Araştırmada ki saldırğanlık düzeyi, araştırmada kullanılan saldırğanlık ölçeğinin ölçtüğu özelliklerle sınırlıdır.

1.7 Tanımlar:

Eğitim: Bireyin yaşadığı toplumda uygulama değeri olan yetenek, yöneliş ve diğer davranış örüntülerini kazanarak davranış değiştirdiği, gizil güçlerini keşfederek geliştirdiği toplumsal süreçler toplamıdır (Demirel ve Ün, 1987, s.57).

Saldırganlık: Saldırganlık isteyerek ve başkalarının ne hissedeceğini düşünmeden gösterilen ve bireylerin doğrudan ya da dolaylı, aktif ya da pasif, açık ya da gizli olarak sorumlu olduğu gözlenen zarar verici ya da zarar verme potansiyeline sahip davranışlardır (Mees, 1990).

Atılgnalık: Başkalarının haklarını küçük görmeden ve zedelemeyen kişinin kendi haklarını koruması, düşünce, duygu ve inanışlarını doğrudan, dürüst ve uygun yollarla ifade etmesidir (Çulha ve Dereli, 1987; Akt: Kahrıman, 2005).

Şiddet: Bir kişiye güç ve baskı uygulayarak, isteği dışında bir şey yapmak ya da yaptırmak; şiddet uygulama işlemi ise, zorlama, saldırı, kaba kuvvet, bedensel ya da psikolojik olarak acı çektirme ya da işkence, vurma, yaralama olarak tanımlanmaktadır (Başoğlu, 1998; Akt: Dervent, 2007).

Problem Çözme: Bireyin, karşılaştığı stresli durumlarda, iç ya da dış istekler ya da uyaranlara uyum sağlamak amacı ile davranışsal tepkilerle, bilişsel ve duygusal işlemleri bir hedefe yöneltme sürecidir (Heppner, 1987; Akt: Şahan, 2007).

İstenmeyen/ olumsuz Davranış: “Öğretme ve öğrenme sürecini aksatan davranıştır; yani sınıfta akademik sürecin akışını negatif yönde etkileyen tüm davranışlardır” (Sarıtış, 2000; Akt: Erdoğan, 2001).

BÖLÜM 2.

İLGİLİ LİTERATÜR

2.1. Saldırganlık

Farklı psikolojik ekoller tarafından çeşitli şekillerde tanımlanmış olsa da tüm ekollerin birleştiği nokta, insan doğasında saldırganlık güdüsünün var olduğudur. Saldırganlık, hoş olmayan bir uyarının ortaya çıkma olasılığının sıfırdan daha büyük olması durumunda canlı bir hedefe yöneltilen davranıştır (Kaufmann, 1970). Başka bir tanım, saldırganlığı canlı bir organizmaya dolaylı veya dolaysız olarak zarar vermeyi amaçlayan davranış olarak tanımlamaktadır (Beyer ve Peter 1997). Baron ve Richardson' a (1994) göre saldırganlık “canlı bir varlığa zarar verme ya da incitme amacıyla yöneltilen, canlının da bundan kaçındığı davranış şekli” dir. Tiryaki (2000) ise saldırganlığı, “karşısındakine üstün gelmek, onu yönetmek; bir işi bozmak, boşa çıkarmak için düşmanca, incitici, hırpalayıcı, acı/ağrı verici davranış biçimi” olarak tanımlamakta ve saldırgan davranışların amaca yönelik davranışlar olduklarını ve bir kişiye, gruba ya da topluma yönelik olabileceğini belirterek, bu tür davranışlarla karşılaşan kişilerde ya kaçınma davranışı ya da benzer davranışlarla karşı koyma davranışı görüleceğini vurgulamaktadır.

Şu ana kadar ki tanımlar, saldırganlığın salt fiziksel davranışı içerdiğini düşündürebilir. Fiziksel saldırganlığın yanı sıra sözel ve duygusal saldırganlık da vardır. Duygusal saldırganlık karşısındakini duygusal olarak yaralayan, onu sıkıntıya sokan, ruhsal yönden örseleyen, güvenini azaltan amaçlar içerir. Sözel saldırganlık ise karşısındakine zarar vermek, onu incitmek, aşağılamak gibi amaçlar taşır. Küfretmek, hakaret etmek, alay etmek amacıyla söylenen sözler bu niteliktedir. (Doğan, 2005). Gergen ve Gergen (1986) de saldırganlığın salt davranışsal olmadığını, davranışa öfke, düşmanlık, patlama gibi duygusal öğelerin de eşlik ettiğini belirtmektedirler.

Cox (1985), saldırganlıkta genel olarak beklenen birkaç davranışın olduğunu belirtmekte, bunları; saldırganlık olarak tanımlanan davranışın canlı bir hedefe yöneltilmesi gerekliliği, gerçekleştirilen davranışın saldırganlık olarak

nitelendirilebilmesi için hedefin zarar görmesinin istenmesi, saldırganlığın başarılı olması ve hedefin zarar görmesi yönünde mantıksal bir beklentinin bulunması, olarak sıralamaktadır. (Akt: Dervent, 2007)

Niyetlilik, saldırganlığın önemli bir belirleyicisidir. Buna rağmen Buss saldırganlığı tanımlarken niyet gibi subjektif kavramları kullanmamaya çalışmaktadır. Çünkü ona göre niyet gibi subjektif bir kavram objektif olarak değerlendirilemez ve saldırıda bulunanın gerçek niyeti her zaman bilinemez. Buss saldırganlığı, “saldırganın birisine hoş olmayan uyaranlar göndermesi” şeklinde düşünmektedir (Tiryaki, 1996). Berkowitz (1993), bu tanımın belirgin sorunlar yaratacağını ve kazara birine yanlış bir uyaran göndermenin, bilerek birisine zarar vermekle aynı anlama gelmeyeceğini belirtmektedir. Fromm (1984), saldırganlığın tanımında kasıt unsurunu ön plana çıkarmaktadır ve karşısındakine zarar veren ama aslında böyle bir amaç taşımayan davranışları kaza niteliğindeki saldırganlık olarak tanımlamaktadır.

Toplumlarda acı vermenin, incitmenin yasal ya da normatif yollarla meşrulaştırılması söz konusu olabilmektedir. Örneğin, bir doktorun tedavi sırasında acı veriyor olması meşru olarak nitelendirilmektedir. Toplumsal bakımdan, saldırganlık içeren davranış, sosyal normları ihlal etmek olarak da tanımlanmaktadır. Böylece saldırganlık, toplumun normlarını çiğneyen, ihlal eden davranış olarak görülebilmektedir (Tiryaki, 1996).

Saldırganlığın nasıl ortaya çıktığı ve saldırgan kişide görülebilecek özelliklerin neler olduğu konusunda pek çok kuramcı ve araştırmacı çalışmıştır. Ülkemizde 14-17 yaş arası gençler zamanlarının büyük kısmını okulda ve öğretmenleriyle geçirmektedirler. Bu açıdan bakıldığında öğrencilere yöneltilen şiddet davranışları onların da şiddet yönelimli olmalarında etkili olabilecektir. Adamo ve arkadaşları (1950) bedensel cezanın çocukluklarında ceza görmüş öğretmenler tarafından uygulanmasını otoriter bir kişilik yapısı olan saldırganlık eğiliminin belirtisi olarak bildirmektedirler (Gözütok, 1993).

Sonuç olarak; saldırganlık, “kişinin bilinçli ve kasıtlı şekilde, sosyal çevresine zarar vermek, onları kontrol etmek, üzerlerinde egemenlik kurmak gibi fiziksel ve duygusal hedefler içeren, düzenlenmiş, sürekliliği olan eğilim” olarak tanımlanabilir (Akt: Derwent, 2007).

2.1.1. Yıkıcı saldırganlık

Davranış bilimlerinde saldırganlık, kasıtlı olarak zarar verme veya acıtma amacıyla gerçekleştirilen davranışların ortaya çıkardığı durum olarak tanımlanmıştır. Kişinin sahip olduğu eşyalara zarar verme gibi her türlü yıkıcı davranış da saldırganlık olarak sınıflanır. Saldırganlık açık ya da örtülü, şiddetli ya da hafif, özel ya da genel, tepkisel ya da planlı, görünür bir nedene bağlı ya da açık bir nedene bağlı olmadan, sözel veya fiziksel olabilir. Hangi biçimde olursa olsun, eğer davranış zarar verme niyetiyle yapılmışsa karşısındakini incitmemiş veya acı vermemiş bile olsa saldırganlık olarak nitelenir. Öte yandan kazara karşısındakini inciten veya acı veren davranış saldırganlık değildir. Saldırganlığın iki temel grupta ele alınabileceğine dair genel bir kabul vardır. Birinci grubu düşmanlık içeren, duygusal ve öc alma biçimindeki saldırganlık oluştururken, bunun karşıtı olan ikinci grubu araçsal, amaçlı ve yağmalama yönelimli saldırganlık oluşturmaktadır (Behar, Hunt, Ricciuti, Stoff, & Vitiello, 1990). Price ve Dodge’a (1989) göre birinci gruptaki tepkisel saldırganlık tehdit olarak algılanan bir durumda gösterilen savunma tepkisidir ve durumun bilişsel değerlendirmesini yapmak yerine öfke davranışlarıyla belirlenir. İkinci gruba ilgili olan planlı saldırganlık daha çok belli bir amaca yönelik, önceden düşünülmüş davranışlar içerir. Sosyal öğrenme açısından ele alındığında planlı saldırganlık belli bir amaca ulaşmak için etkili yolun öğrenilmesi anlamına gelir. Örneğin, bir nesneyi elde etmek için kullanılan ve başarılı olan bir davranış benzer durumlarda gene kullanılır. Zorbalık ise, kurbanın korkmasına, acı çekmesine neden olan, taraflar arasında güçlerde dengesizliğin olduğu, güçlü çocuğun ondan daha az güçlü olana baskı yaptığı, kurban tarafından gelen kışkırtmanın olmadığı ve aynı çocuklar arasında tekrarlı olarak yapılan fiziksel, sözel ve psikolojik saldırıları içerir (Nansel ve diğ., 2001).

2.1.2. Atılgnalık:

Bir iletişim biçimi olarak kabul edilen atılgnalık; "başkalarının haklarını küçük görmeden ve zedeleden kişinin kendi haklarını koruması, düşünce, duygu ve inanışlarını doğrudan, dürüst ve uygun yollarla ifade etmesi" olarak tanımlanmaktadır (Çulha ve Dereli, 1987). Bu ilişki biçimi olumsuz iki uç olan "saldırgnalık" ve "çekingenlik"e karşılık, olumlu bir davranış tarzı olarak kabul edilir. Atılgnalığı, özellikle kişilerarası ilişkisinin niteliğinin iyileştirilmesinde önemli bir uyum öğesi olarak değerlendirmek, sosyal beceri bağlamında önem kazanmıştır. Sosyo-kültürel ve psikolojik doğası ile çok yönlü araştırmalara konu olan atılgnalık (girişkenlik) kavramı, bir çok boyutta incelenmiş ve elde edilen sonuçlar çerçevesinde atılgnalığı geliştirebilecek ön koşulların oluşturulması ile bu davranışın öğretilebileceği eğitim programları giderek daha popüler olmaya başlamıştır. Literatürde yer alan çalışmaların çoğu, atılgn davranış örüntüsünün uygun bir eğitim ile geliştirilebileceğini kabul eder. Bu görüş, ülkemizde bu konuda çalışan bir çok uzmanın ortaya koyduğu kuramsal ve ampirik bulgularla desteklenmektedir (Voltan, 1980b).

Atılgnalık ve benlik saygısı arasındaki ilişki kuşkusuz çok önemlidir. Atılgn bireyler haklarına sahip çıkarlar, kendilerine güvenirler, duygu, düşünce ve inançlarını açıkça dışa vurabilirler, başkalarından istekte bulunabilirler, istemedikleri şeylere hayır diyebilirler, övgüleri kabul ederler ve duygularını kolaylıkla ifade edebilirler. Ayrıca kendinden ödün vermedikleri gibi başkalarının haklarına da saygı gösterirler, kendileri ile ilgili seçimleri yapabilir, kişilerarası ilişkilerde uyumlu ve etkindirler. Bütün bunlar bireyin yaşamını kolaylaştırır ve benlik saygısını artırarak hayatını doyumlu yaşamasını sağlar (Culha ve Dereli 1987). Atılgnalık, kişilerarası iletişim ve etkileşimi kurmadaki sağlıklı davranış biçimlerinden biridir. Kişinin, Başkalarını da dikkate alarak duygularını, gereksinimlerini ve düşüncelerini ifade etmesi ve kendi haklarını korumasıdır (İnceoğlu ve Aytar 1987).

2.2. Şiddet

Şiddet ve saldırganlık terimleri karışıklığa yol açan, çoğu zaman da birbirinin yerine kullanılan tanımlardır. Şiddet; bir kişiye güç ve baskı uygulayarak, isteği dışında bir şey yapmak ya da yaptırmak; şiddet uygulama işlemi ise, zorlama, saldırı, kaba kuvvet, bedensel ya da psikolojik olarak acı çektirme ya da işkence, vurma, yaralama olarak tanımlanmaktadır (Başoğlu, 1998; Akt: Dervent, 2007). Şiddet, saldırganlığın bir çeşitidir ve saldırgan davranışın uç noktasıdır. Yani her saldırgan davranış, şiddet içermeyebilir (Kılıçgil, 2003).

Şiddet; genel anlamda, aşırı duygu durumunu, bir olgunun yoğunluğunu, sertliğini, kaba ve sert davranışı, eylemi nitelendirmektedir. Şiddet, özel olarak saldırgan davranışları, kaba kuvveti, beden gücünün kullanılmasını, yakan, yıkan, yok eden eylemleri, taşlı, sopalı, silahlı, bıçaklı saldırıları, ferde ve topluma zarar veren eylemleri kapsamaktadır (Yetim, 2000)

Bireysel ve toplumsal şiddetin doğal, ruhsal ve toplumsal bir çok nedeni vardır. Bu nedenler arasında sınırsız bir ilişki-etkileşim vardır. Bilindiği gibi saldırgan davranışlar ve şiddet eylemleri öfke kaygı ve korku duygularının sonucudur. Bu duygular insanın ruhsal yaşantısında gerilemeler yaşatır ve ilkel düşünce yapısında ortaya çıkar. Bu düşünce sisteminin etkisi altında insan kendisinin doğru, güzel, iyi, olumlu düşündüğüne, haklı olduğuna, başkalarının çirkin, hatalı, kötü, olumsuz düşündüğüne, haksız olduğuna inanır. Kendisi gibi düşünmeyenlere hoşgörü göstermez, onlarla bir arada bulunmaya dayanamaz, dahası onlara yaşama hakkı bile tanımaz. İşte şiddet değişik boyutlarıyla bu anda devreye girer. Bir düşünceyi zorbalıkla, şiddet kullanarak kabul ettirmek tarihte de pek çok örnekleri görüldüğü gibi geri tepen bir silah olmuş ve karşı şiddet doğurmuştur. Böylece şiddete şiddetle karşılık verme kısır döngüsü oluşmuştur.

2.3. Saldırganlığı Etkileyen Faktörler

Saldırgan davranışının meydana gelmesinde çeşitli faktörler etkili olabilir. Bu faktörler tek başına etkili olabileceği gibi bir veya birkaç faktör aynı anda birleşerek saldırgan davranışın ortaya çıkmasına neden olabilir. Kimi faktörler ise bazen saldırganlığa neden olabilirken bazen de saldırganlığın ortaya çıkma ihtimalini azaltabilir. Saldırganlığı etkileyebileceği düşünülen bazı faktörler aşağıda verilmiştir:

2.3.1. Aile: Saldırgan davranışların oluşumunda aile önemli bir rol oynamaktadır. Çocukta saldırganlık anne-babanın aşırıcı koruyucu veya reddedici, aşırı ilgisiz ya da ilgili davranması ile fiziksel ya da sözel şiddet uygulamasına bağlı olarak ortaya çıkabilir (Masalcı, 2001). Saldırgan davranışın ortaya çıkmasında anne babanın hatalı tutumları ilk sıralarda ver almaktadır. Anne babanın aşırı düşkünlüğü veya aşırı korumacı tutumu, çocukta içsel kontrolün zayıflığı sonucu saldırgan davranışlar görülebilmektedir (Coleman, 1992; Akt: Şahan, 2007).

Kişinin ilk sosyal çevresi ailesidir. Sosyalleşme süreci ailede başlar ve hayatı boyunca devam eder. Saldırganlığın ortaya çıkmasında aileye ait özellikler ilk sırada yer almaktadır. Ebeveynlerin çocuğun davranışlarını gereksiz yere engellemesi, çocuğun istek ve davranışlarını eleştirmesi, sık sık cezalandırması, çocuğun her isteğine boyun eğmesi veya ihmal etmesi, saldırgan davranışa neden olmaktadır. Ailede sağlıklı iletişimin kurulmasında çocuğa yönelik tutumların yanı sıra sosyo-ekonomik düzey, cinsiyet, anne-baba öğrenim durumu, mesleği, çalışma durumu, kendisinin istismara uğrayıp uğramama durumu, evlilik anlaşmazlıkları, boşanma, işsizlik, hastalıklar, ekonomik sıkıntılar gibi etmenler de saldırgan davranışların ortaya çıkmasında etken olmaktadır (Aral, Ayhan, Türkmenler & Akbıyık, 2004)

Bunun yanında, saldırgan davranışlar öğrenilmiş olabilir. Çocuklar, yetişkinlerin ve diğer çocukların kendi saldırganlık dürtülerini nasıl kontrol ettiklerini izleyerek veya taklit ederek kendilerinin de nasıl davranacaklarını öğrenirler (Yavuzer, 2003).

2.3.2. Çevre: Ekonomik ve eğitsel yönden yoksun bir çevreden gelen bireyin, zengin bir yaşantıdan gelen bireye göre saldırgan olduğu gözlenmektedir. Bazı çocuklar sağlıklı bir aile yapısı içinde yetişmesine rağmen arkadaşlarını model olarak saldırgan davranışları öğrenebilir. Arkadaşlarının saldırgan davranışlarını görerek bu olaya özenen çocuk, saldırgan davranışlar gösterebilir. Bazı durumlarda ise çocuk grup içinde lider olma, kabul görme, desteklenme isteğinden dolayı çevreye karşı saldırgan olabilir (Dizman, 2003).

2.3.3. Kitle İletişim Araçları: Yapılan çalışmalar genelde televizyondaki şiddetin saldırgan modelleri olduğu ve şiddeti olağan bir olgu haline getirdiği için saldırganlığın artmasına neden olmaktadır. Ancak televizyon gibi kitle iletişim araçlarında gösterilen saldırganlık tüm bireylerde saldırganlığı artıran bir etki yapmayabilir. Kitle iletişim araçlarındaki saldırganlığın kimleri ne derecede etkileyeceği, bireylerin saldırganlıkla ilgili geçmiş yaşantılarına bireysel farklılıklara ve sosyal çevrenin saldırganlığa verdiği değere göre değişiklik göstermektedir (Aydın & Aydın, 1993).

2.3.4. Alkol ve Uyuşturucu: Alkolün alınma miktarına göre farklı etkilerinin olduğu az miktarda alınan alkol, saldırganlığı ortadan kaldıracak şekilde, fazla alınan alkol ise davranış hâkimiyetini ortadan kaldırarak saldırganlığı artırabilmektedir. Alkolün saldırganlığa neden olması alkol alınmadan önceki engellenme durumuna veya ruh haline bağlı olarak etkilenmektedir. Uyuşturucu maddelerden bazıları ise insanı pasifize ettiği için kullanım arttıkça saldırganlığın azalmasında etkili olabilmektedir (Bilgin, 1988).

Uyuşturucu madde bağımlılığı ve ilaç tutkusunun da saldırganlık üzerinde etkisi vardır. Amfetamin alışkanlığı ve bağımlılığı bu maddenin bedende yaptığı kimyasal değişimler sonucu (düşünme, harekette hızlanma, aşırı cesaret kazanma ve güven duygusu) saldırgan davranışlara neden olabilir (Ankay, 1998).

2.3.5. Gürültü: Hoş olmayan derecedeki yüksek ses saldırganlığa neden olmaktadır. Araştırmaların çoğu aşırı gürültünün yüksek derecede uyarılmaya neden olduğunu ve bununla saldırganlığa neden olduğu görüşünü desteklemektedir. Gürültünün

saldırıcılığı ortaya çıkarması için, bir kişinin gürültüyü engelleyici olarak algılaması ve söz konusu gürültüyü kendisi için tercih edilen bir durum olarak değil de zorunluluk olarak görmesi gereklidir (Tuzgöl, 1998).

2.4. Saldırıcılıkla İlgili Ülkemizde Yapılan Araştırmalar

Ülkemizde saldırıcılığın çeşitli değişkenlerle ilişkisini inceleyen araştırmalar yapılmıştır. Araştırmalar aşağıda kronolojik sıra ile verilmiştir.

Tuzgöl (1998), anne-baba tutumları farklı lise öğrencilerinin saldırıcılık düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelediği araştırmasında; anne-baba tutumları farklı olan lise öğrencilerinin saldırıcılık düzeyleri arasında anlamlı bir fark yokken, erkek öğrenciler kız öğrencilere göre ve genel lise öğrencilerinin süper lise öğrencilerine göre saldırıcılık düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Öztürk (1990), üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmasında “demokratik” ve “otoriter” olarak algılanan anne-baba tutumlarının öğrencilerin saldırıcılık düzeylerine ve bazı durumlara (bağımsızlık, yakınlık, duyguları anlam, başatlık, kendini suçlama) olan etkisini incelemiştir. Buna göre; anne-babaları demokratik olarak algılayan öğrencilerin kendini suçlama ve saldırıcılık düzeyleri; anne-babalarını “otoriter”, annelerini “demokratik” babalarını “otoriter”, ve annelerini “otoriter” babalarını “demokratik” olarak algılayan öğrencilere göre daha düşük bulunmuştur.

Güner (1995), 14–17 yaş arasındaki ergenlerin dinledikleri müzik türünün yaş, cinsiyet, ailenin ekonomik durumu, anne babanın eğitim düzeyi ve mesleklerinin ergenlerin depresyon ve saldırıcılık düzeylerine etkisi incelenmiştir. Saldırıcılıkla ilgili bulgulara göre metal müzik dinleyenlerin saldırıcılık düzeyleri ve erkek öğrencilerin saldırıcılık düzeyleri diğer öğrencilere göre daha yüksektir. 16 yaşındaki ergenlerin anne-babanın eğitim durumuna göre bakıldığında ise anne-babaları yüksek lisans eğitim görmüş olanlar ile anneleri serbest meslek sahibi olan ergenlerin saldırıcılık düzeyleri aynı değişkenlerin bulunduğu ergen grubunun göre daha yüksek çıkmıştır.

Gümüş (2000), kendini kabul düzeyi farklı olan genel lise öğrencilerinin saldırganlık düzeyini incelediği araştırmasında kendini kabul düzeyi yükseldikçe saldırganlık düzeyinin düştüğü, bunun yanında erkeklerin kızlara göre, ailesi parçalanmamış bireylerin ailesi parçalanan bireylere göre, anne veya babasını öfkeli algılayan öğrencilerin anne veya babasını öfkeli algılamayan öğrencilere göre, babasını demokratik algılamayan öğrencilerin babasını demokratik olarak algılayan öğrencilere göre, babası alkol kullanan öğrencilerin babası alkol kullanmayan öğrencilere göre, arabesk müzik dinleyen öğrencilerin diğer tür müzik dinleyen öğrencilere göre, saldırganlık düzeyleri anlamlı biçimde yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Kahraman (2000), aile yaşamlarında şiddet olan ergenlerin ana babalarıyla olan ilişkilerini ve kendilerini değerlendirmeleri konusunda bir araştırma yapmıştır. Annelerin eğitim düzeylerine ilişkin sonuçları karşılaştırılmalı olarak değerlendirildiğinde, aile yaşamlarında şiddet olmayan ergenlerin annelerinin eğitim düzeyleri, aile yaşamlarında şiddet olan ergenlerin annelerinin eğitim düzeylerine göre daha yüksek olduğu görölmektedir. Benzer şekilde aile yaşamlarında şiddet olan ergenlerin babalarının eğitim düzeyleri aile yaşamında şiddet olmayan ergenlerin babalarına göre daha düşüktür. Aile yaşamında şiddet olmayan ergenlerin büyük bir oranı gelir düzeyini yeterli olarak tanımlarken, aile yaşamlarında şiddet olan ergenlerin çok az bir bölümü gelir düzeylerini yeterli olarak tanımlamaktadırlar. Ailelerinde şiddet olan ergenlerin, ailelerinde şiddet olmayan ergenlerin ailelerine göre daha fazla kırsal kökenli oldukları belirlenmiştir. Ayrıca, şiddet olmayan ailelerdeki babaların büyük bölümü, yüksek eğitim seviyesinde olup sürekli ve daha nitelikli işlerde çalışan kişilerdir. Diğer yandan bu babaların alkol kullanım oranı daha düşüktür. Aile yaşamında şiddet olan ergenlerin babalarının büyük oranı geçici işlerde veya işçi olarak çalışmaktadır ve yoğun bir şekilde alkol kullanmaktadır. Ailelerinde şiddet olan ergenler, yaşanan şiddette daha çok babalarının payı olduğunu vurgulamışlardır. Ailelerinde şiddet olmayan ergenler, yaşanan tartışmalarda daha çok kardeşlerinin payı olduğunu belirtmişlerdir.

Demirhan (2002), kendini açma düzeyi farklı olan genel lise öğrencilerinin saldırganlık düzeylerini incelediği araştırmasında, kendini açma düzeyi düşük olan genel lise öğrencilerinin, kendini açma düzeyi yüksek olanlara göre saldırganlık düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Cinsiyet olarak sonuçlara bakıldığında, erkeklerin kızlara göre, karşı cinsten arkadaşı bulunanların bulunmayanlara göre, anne-babanın tutumunu otoriter olarak algılayan ile demokratik algılananlara göre saldırganlık düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Gürsoy (2002), annesi çalışan ve çalışmayan çocukların saldırganlık eğilimlerini incelediği bir araştırma yapmıştır. Araştırmada, annesi çalışan ve çalışmayan çocukların saldırganlık eğilimlerinin saptanması ve cinsiyet, yaş, doğum sırası, kardeş sayısı, anne-baba öğrenim durumu değişkenlerinin saldırganlık eğilimlerinde farklılık yaratıp yaratmadığının belirlenmesi amacını taşımaktadır. Araştırma, annesi çalışan, orta sosyo-ekonomik düzeydeki ilköğretim okullarına devam eden 105 çocuk ile aynı okula devam eden annesi çalışmayan 105 çocuk olmak üzere toplam 210 çocuk üzerinde yürütülmüştür. Araştırmada çocukların saldırganlık eğilimlerini belirlemek üzere Sears (1961) tarafından geliştirilen Uluğtekin tarafından Türkçe'ye çevrilen "Saldırganlık Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler "Varyans Analizi" ile değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda annesi çalışan ve çalışmayan çocukların saldırganlık puan ortalamaları arasında önemli farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Annesi çalışmayan çocukların saldırganlık puan ortalamalarının, annesi çalışan çocukların puan ortalamalarından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Araştırmaya dahil edilen çocukların yaş ve annenin çalışma durumu cinsiyete göre saldırganlık puan ortalamalarında anlamlı farklılık yarattığı saptanırken; doğum sırası, kardeş sayısı, anne-baba öğrenim durumunun önemli farklılık oluşturmadığı ortaya konulmuştur.

Karataş (2002), anne-baba saldırganlığı ile lise öğrencilerinin saldırganlığı arasındaki ilişkisini incelediği araştırmasında, yüksek saldırganlık düzeyinde anne-babası olanlara göre orta ve düşük saldırganlık düzeyine sahip anne-babası olanların saldırganlık düzeyi yüksek bulunmuştur. Öğrencilerin sınıf düzeyi ve annenin saldırganlık düzeyi yükseldikçe öğrencilerin saldırganlık düzeyleri yükselmektedir.

Saldırganlığa çok az veya hiç maruz kalmayan öğrencilerin saldırgan tutum ve davranışları çok az sergiledikleri ya da hiç sergilemedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Karabıyık (2003), üniversite öğrencilerinin saldırganlığı yordayan değişkenlerini incelerken değişken olarak problem çözme becerileri ve sürekli kaygı düzeyini ele almıştır. Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin problem çözme becerilerinin ve sürekli kaygı düzeylerinin, saldırganlık düzeylerinin %35 'ini açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca üniversite öğrencilerinin cinsiyete ve sınıf düzeyine (birinci ve sonuncu sınıf) göre saldırganlık düzeylerinde anlamlı bir farklılaşma olmadığını tespit etmiştir. Bunun yanında aile tutumları otoriter, demokratik, ilgisiz ve koruyucu algılayışlarına göre ve öğrencilerin okudukları sözel, eşit ağırlık ve sayısal alanlara göre saldırganlık düzeylerinde anlamlı bir farklılaşma olduğu bulunmuştur.

Aral, Ayhan, Türkmenler & Akbıyık'ın (2004), yaptıkları araştırmalarda, ilköğretim okullarının sekizinci sınıfına devam eden çocukların saldırganlık eğilimlerini incelemişlerdir. Araştırma, alt, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeyde bulunan ilköğretim okullarının sekizinci sınıfına devam eden her sosyo-ekonomik düzeyden 100 çocuk olmak üzere toplam 300 çocuk üzerinde yürütülmüştür. Araştırmada çocuk ve ailesine ilişkin genel bilgiler "Genel Bilgi Formu" ile toplanmış, saldırganlık eğilimlerini belirlemek amacıyla Sears tarafından geliştirilen Uluğtekin tarafından Türkçe'ye çevrilen "Saldırganlık Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler, varyans analizi ile değerlendirilmiştir. Cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, anne-baba öğrenim düzeyi, arkadaşına sinirlendiğinde verdiği tepki durumunun, çocukların saldırganlığının bazı alt boyutlarında anlamlı farklılıklar yarattığı belirlenmiştir.

Ülkemizde saldırganlıkla ilgili olarak yapılan araştırmalar incelendiğinde, saldırganlığın çeşitli değişkenlerle ilişkisinin incelendiği görülmektedir. İncelenen değişkenler; anne-baba tutumu, cinsiyet, müzik türü, yaş, ailenin ekonomik durumu, anne-babanın eğitim durumu, lise türü, kendini kabul düzeyi, kendini açma düzeyi, doğum sırası, kardeş sayısı, anne-baba saldırganlığı, sürekli kaygı düzeyi, problem çözme becerileri olarak sayılabilir. Saldırganlığın cinsiyet, lise türü, annenin

çalışması, anne-babanın eğitim düzeyi ve ailenin ekonomik durumu değişkenlerine göre anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmalarda ulaşılan bulgular incelendiğinde zaman zaman bulguların birbirine desteklediği fakat kimi zaman da bulguların birbiri ile örtüşmediği görülmüştür.

2.5. Saldırganlıkla İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Yurtdışında saldırganlığın çeşitli değişkenlerle ilişkisini inceleyen araştırmalar yapılmıştır. Araştırmalar aşağıda kronolojik sıra ile verilmiştir.

Archer ve Parker (1994), ergenlerin saldırganlık eğilimleri ve saldırganlık biçimleri üzerinde yaptığı çalışmada, erkeklerin kızlara göre saldırganlığa cevap vermeye daha hazır oldukları ve saldırganlığın erkeklerin saldırganlığı ifade ederken daha çok doğrudan ifade edildiği sonucuna ulaşmıştır. Gladue (1991), üniversite öğrencileriyle yaptığı araştırmasında, erkeklerin kızlara oranla daha çok fiziksel ve sözel saldırganlığı kullandıkları ve bunun yanı sıra kızlara oranla daha düşük engellenme eşiği ve daha çok içgüdüsellığe sahip oldukları bulunmuştur. Ayrıca kızlarında çatışmadan kaçma eğiliminde oldukları gözlenmiştir. Harris (1992), yaşları 17 ile 28 arasında değişen 416 üniversite öğrencisi ile yaptığı araştırmasında, erkeklerin kadınlara oranla daha sık saldırgan davranışlara maruz kaldığı ve saldırgan davranışlar gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Üniversite öğrencileriyle yapılan araştırmada, kadınların psikolojik saldırının açık çeşitlerini ve daha az şiddet içeren çeşitlerini gösterdikleri, erkeklerin ise fiziksel saldırıya eğilimli oldukları bulgusu elde edilmiştir. Archer & Haigh (1997)'in 109 mahkûmla yaptıkları araştırmasında dolaylı saldırganlığı kadınların daha fazla kullandığı ancak, araçsal saldırganlıkta cinsiyetin önemli bir farklılık göstermediği sonucu bulunmuştur.

Andreu, Fujihara & Ramirez (1997)'in İspanyol ve Japon üniversite öğrencilerinin saldırganlık ifade biçimlerini karşılaştırdıkları araştırmalarında Japon öğrencilerin fiziksel saldırganlık alt ölçeğinde, İspanyol öğrencilerin ise sözel saldırganlık, öfke ve düşmanlık alt ölçeklerinde daha yüksek puan aldıkları belirtilmiştir. Her iki grupta da erkekler kızlardan daha yüksek fiziksel ve sözel saldırganlık puanı almışlardır. Ayrıca İspanyol erkekler Japon erkeklerden ve Japon kızlar İspanyol kızlardan daha yüksek fiziksel saldırganlık puanı almışlardır. İspanyol öğrenciler

Japon öğrencilerden daha çok dolaylı saldırganlık kullanmakta ve her iki grupta da erkekler kızlardan daha çok araçsal saldırganlık kullanmaktadır. Sonuçlardan anlaşılacağı üzere saldırganlığın ifade edilmesinde ülke ve cinsiyet faktörlerinin etkisi büyüktür. Kelder, Murray & Orpinas (1999), çocukların saldırgan davranışlarında ailenin etkilerini incelediği araştırmasında; erkeklerin kızlara göre saldırganlık düzeyinin daha yüksek olduğu ve ebeveynleri ile yaşayan çocukların yaşamayanlara göre daha düşük saldırganlık düzeyine sahip oldukları, aile ilişkilerine bakıldığında olumlu ilişkiler arttıkça, saldırganlık düzeyinin azaldığı gözlenmiştir. Osterman (1999)'ın kontrol odağı ve saldırganlık ifade biçimleri ile ilgili yaptığı araştırmasında, erkek çocuklarda saldırganlığın üç çeşidinin de (fiziksel, sözel ve dolaylı) dışsal kontrol odağı ile önemli derecede ilgili olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Ancak kız çocuklarda saldırganlık türü ile kontrol odağı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Araştırma sonunda saldırganlığın üç çeşidinin de, dışsal kontrol odağıyla yüksek düzeyde ilişkili olduğu ancak, fiziksel saldırganlığın dolaylı saldırganlıktan çok daha yüksek düzeyde dışsal kontrol odağıyla ilgili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Prochazka & Agren (2001)'in İsviçre'de "The Aggression Questionnaire" adlı ölçeği uyarlama çalışmasında, yaşları 20 ile 40 arasında değişen 781 katılımcıya ölçek mail yolu ile uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre toplam saldırganlık puanında, fiziksel ve sözel saldırganlık puanlarında ve düşmanlık alt ölçeği puanlarında her iki cinsten de yaş büyüdükçe saldırganlık puanlarında düşüş gözlenmiştir. Ancak, öfke alt ölçeği puanlarında bayanlarda düşüş gözlenirken erkeklerde yaş büyüdükçe alt ölçeğin puanlarının da kısmen büyüdüğü gözlenmiştir. (Akt: Şahan, 2007)

Yurt dışında saldırganlıkla ilgili olarak yapılan araştırmalar incelendiğinde, saldırganlığın çeşitli değişkenlerle ilişkisinin araştırıldığı görülmüştür. Araştırmalarda incelenen değişkenlerden bazıları: cinsiyet, yaş, kültürel farklılıklar, aile ile yaşayıp-yaşamama, özdenetim, kendini açma, kontrol odağı, empati, inanç, etnik köken olarak sayılabilir. Bu değişkenlerden cinsiyet, ailesi tarafından şiddet görmeyen, ailesinden ayrı olarak yaşamının ve etnik köken değişkenlerinin saldırganlığı etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Ülkemizdeki araştırmalar ile yurtdışında yapılan araştırmalar karşılaştırıldığında ÷lkemizdeki saldırganlık araştırmalarda genellikle tek boyut olarak ölç÷ld÷đü gör÷lmektedir. Yurtdışındaki araştırmalarda saldırganlık tek boyuttan ziyade alt boyutlarının da (fiziksel-sözel, dolaylı-araçsal, dolaylı-doğrudan) ölç÷ld÷đü gör÷lmektedir.

BÖLÜM 3.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni ve örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama aracının geliştirilmesi, verilerin toplanması, elde edilen verilerin çözümlenmesi ve kullanılan istatistiksel yöntemler açıklanmıştır.

3.1. Araştırma Modeli :

Araştırmada, Bursa ili merkez ilçelerindeki Anadolu teknik, Teknik lise ve Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin, demografik değişkenler ile saldırganlık düzeyleri arasında farklılık olup olmadığını göstermek amacıyla tarama modeli kullanılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem :

2007-2008 Eğitim ve Öğretim yılında Bursa ili, Merkez ilçelerinde bulunan Anadolu teknik, Teknik lise ve Endüstri meslek lisesi öğrencileri araştırmanın evrenini oluşturmuştur.

Örneklem grubu seçilirken kümeleme örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Öncelikle Bursa ili Merkez ilçelerinde bulunan Anadolu teknik, Teknik lise ve Endüstri meslek liseleri İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri'nden ulaşılan liste ile belirlenmiştir.

Endüstri meslek liseleri listesinden seçilen okullar arasından kümeleme örnekleme ile seçilen 5 Anadolu teknik, Teknik lise ve Endüstri Meslek Lisesinden eşit sayıda seçilen 250 öğrenci örneklem grubunu oluşturmuştur.

3.3. Veri Toplama Araçları:

Kişisel Bilgi Formu:

Saldırganlık Envanteri: Bu araştırmada, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması araştırmacı tarafından yapılmış, İpek İlter (Kiper) tarafından geliştirilmiş ve 30

maddeden oluşan “Saldırganlık Envanteri” (Kiper, 1984) ve araştırmacı tarafından yanıt formunun başına yerleştirilmiş, deneklerin demografik özelliklerini (cinsiyetleri, yaşları, sınıfları, okul türleri, branşları, anne babalarının mesleki ve öğrenim durumu) gösteren soru kağıdı kullanılmıştır. Envanter, yıkıcı saldırganlık, atılganlık ve edilgen saldırganlık için üç alt test içermektedir. Her alt test 10 sorudan oluşmaktadır. Yıkıcı saldırganlıkla ilgili maddeler 1, 2, 3, 13, 14, 15, 22, 23, 24, 29., atılganlıkla ilgili maddeler 4, 5, 6, 10,11, 12, 19, 20, 21, 28., edilgen saldırganlıkla ilgili maddeler ise 7, 8, 9, 16, 17, 18,25, 26, 27,30. maddelerdir. Envanterde kullanılan materyal, soru formu ve yanıt kağıdıdır. Sorular “bana hiç uymuyor” ve “bana çok uyuyor” uçları arasında değişen 7’ li likert tipidir. Kurumsal olarak her bir alt testte, her soruya bana çok uyuyor yanıtı veren denek 70, bana hiç uymuyor yanıtı veren denek ise 10 puan almaktadır. Envanter, öğrencilere 15 – 20 kişilik gruplar halinde uygulanmış ve deneklerin birbirlerinden etkilenmeleri önlenmiştir. Uygulamalar her grup için yaklaşık 20 dakika sürmüş ve 2007 yılının nisan, mayıs aylarında gerçekteştirilmiştir.

Elde edilen verilerin istatistiksel analizinde demografik değişkenler gruplanarak, saldırganlık ölçeği alt boyut puanlarına ilişkin aritmetik ortalamalarında farklılık olup olmadığını belirlemek üzere, ilişkisiz t-test, tek yönlü varyans analizi (anova),tamamlayıcı post hoc LSD testi, non parametrik Mann whitney-U ve Kruskal wallis istatistiksel teknikleri uygulanmış ve SPSS paket programı kullanılmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Anket formu, öğrencilere 15 – 20 kişilik gruplar halinde uygulanmış ve deneklerin birbirlerinden etkilenmeleri önlenmiştir. Uygulamalar her grup için yaklaşık 20 dakika sürmüş ve 2008 yılının nisan, mayıs aylarında gerçekteştirilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi/Çözümlemesi ve Yorumlanması

Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarıyla toplanan veriler, araştırmanın amacı doğrultusunda betimsel ve ilişkisel istatistiki işlemlere tabi tutulmuştur. Araştırmanın bulgular ve yorum kısmında ilk etapta anket ile toplanan demografik özelliklere ilişkin frekans ve yüzdeler dağılımları bulunmuş ve yorumlanmıştır. Sonrasında belirlenecek demografik değişkenler gruplanarak, grupların saldırganlık ölçeği alt boyut puanlarına ilişkin aritmetik ortalamalarında farklılık olup olmadığını belirlemek üzere, ilişkisiz t-test, tek yönlü varyans analizi (anova),tamamlayıcı post hoc LSD testi, non parametrik Mann whitney-U ve Kruskal wallis istatistiksel teknikleri uygulanmış ve yorumlanmıştır.

Elde edilen veriler bilgisayarda “SPSS (Statistical For Social Sciences) for Windows 11,5 ” programında çözümlenmiş ve bulgular araştırmanın amaçlarına uygun olarak çizelgeler halinde sunulmuştur.

BÖLÜM 4.

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmada ele alınan amaçlar doğrultusunda okullardan toplanan anketlerden elde edilen verilerin istatistiksel çözümlenmeleri sonucunda elde edilen bulgular ve yorumları yer almaktadır.

Bulgular bölümünde önce örneklem grubunun genel yapısını tanıtıcı frekans ve yüzde dağılımlarına kısa açıklamaları ile birlikte yer verilmiştir. Daha sonra ise anket ile elde edilen veriler araştırmanın amaçları ve bu amaçların sunuluş sırasına göre istatistiksel analizlere tabi tutulmuştur.

4.1. Grubun Genel Yapısına İlişkin Frekans ve Yüzdeler

Araştırma ile elde edilen ve örneklem grubunu oluşturan öğrencilere ait demografik verilerin frekans ve yüzde dağılımları aşağıda sırasıyla verilmiştir.

Tablo 4.1. Öğrencilerin Okul Türüne İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları.

Okul türü	<i>f</i>	%	<i>Geç.%</i>	<i>Yığ. %</i>
Anadolu Teknik Lisesi	63	25,4	25,4	25,4
Teknik Lisesi	84	33,9	33,9	59,3
Endüstri Meslek Lisesi	101	40,7	40,7	100,0
Toplam	248	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan öğrencilerin okul türü dağılımını incelediğimizde; Anadolu Teknik Lisesi grubun %25,4'ünü, Teknik Lisesi grubun %33,9'unu ve Endüstri Meslek Lisesi de grubun %40,7'sini oluşturmaktadır.

Tablo 4.2. Öğrencilerin Cinsiyetine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Cinsiyet	<i>f</i>	%	<i>Geç.%</i>	<i>Yığ. %</i>
Kız	46	18,5	18,5	18,5
Erkek	202	81,5	81,5	100,0
Toplam	248	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet dağılımını incelediğimizde; grubun %18,5'ini kızlar, grubun %81,5'ini de erkekler oluşturmaktadır.

Tablo 4.3. Öğrencilerin Yaşına İlişkin Frekans Ve Yüzde Dağılımları

Yaş	<i>f</i>	%	<i>Geç.%</i>	<i>Yığ. %</i>
14-16	140	56,5	56,5	56,5
17-20	108	43,5	43,5	100,0
Toplam	248	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş dağılımını incelediğimizde; grubun %56,5'ini 14-16 yaşa aralığındaki öğrenciler, grubun %43,5'ini de 17-20 yaş aralığındaki öğrenciler oluşturmaktadır.

Tablo 4.4. Öğrencilerin Sınıf Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Sınıf	<i>f</i>	%	<i>Geç.%</i>	<i>Yığ. %</i>
9.sınıf	68	27,4	27,4	27,4
10.sınıf	100	40,3	40,3	67,7
11.sınıf	80	32,3	32,3	100,0
Toplam	248	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf dağılımını incelediğimizde; 9. sınıf grubun %27,4'ünü, 10.sınıf grubun %40,3'ünü ve 11.sınıf da grubun %32,3'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 4.5. Öğrencilerin Ailedeki Kişi Sayısı Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Ailedeki kişi sayısı	<i>f</i>	%	<i>Geç.%</i>	<i>Yığ. %</i>
2-4 kişi	144	58,1	58,1	58,1
5-7 kişi	104	41,9	41,9	100,0
Toplam	248	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan öğrencilerin ailedeki kişi sayısı dağılımını incelediğimizde; grubun %58,1'ini ailesinde 2-4 kişi yer alan öğrenciler, grubun %41,9'unu da ailesinde 5-7 kişi yer alan öğrenciler oluşturmaktadır.

Tablo 4.6. Öğrencilerin Kardeş Sayısı Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Kardeş sayısı	<i>f</i>	%	<i>Geç.%</i>	<i>Yığ. %</i>
Kardeşim yok	20	8,1	8,1	8,1
Kardeşim var 1 tane	127	51,2	51,2	59,3
Kardeşim var 2 tane	69	27,8	27,8	87,1
Kardeşim var 3 ve üstü	32	12,9	12,9	100,0
Toplam	248	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan öğrencilerin kardeş sayısı dağılımını incelediğimizde; kardeşi olmayanlar grubun %8,1'ini, 1 kardeşi olanlar grubun %51,2'sini, 2 kardeşi olanlar grubun %27,8'ini ve 3 ve daha fazla kardeşi olanlar da grubun %12,9'unu oluşturmaktadır.

Tablo 4.7. Öğrencilerin Doğum Sırası Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Doğum sırası	<i>f</i>	%	<i>Geç.%</i>	<i>Yığ. %</i>
1. çocuk	122	49,2	49,2	49,2
2. çocuk	87	35,1	35,1	84,3
3. ve daha sonraki çocuk	39	15,7	15,7	100,0
Toplam	248	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan öğrencilerin doğum sırası dağılımını incelediğimizde; 1. çocuk olanlar grubun %49,2'sini, 2. çocuk olanlar grubun %35,1'inive 3. ve daha sonraki çocuk olanlar da grubun %15,7'sini oluşturmaktadır.

Tablo 4.8. Öğrencilerin Anne Yaşam Durumu Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Anne yaşam durumu	<i>f</i>	%	<i>Geç.%</i>	<i>Yığ. %</i>
Sağ	246	99,2	99,2	99,2
Ölü	2	,8	,8	100,0
Toplam	248	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne yaşam durumu dağılımını incelediğimizde; grubun %99,2'si annesinin sağ olduğunu, %0,8'i de annesinin ölü olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 4.9. Öğrencilerin Baba Yaşam Durumu Değişkenine İlişkin Frekans Ve Yüzde Dağılımları

Baba yaşam durumu	<i>f</i>	%	<i>Geç.%</i>	<i>Yığ. %</i>
Sağ	246	99,2	99,2	99,2
Ölü	2	,8	,8	100,0
Toplam	248	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan öğrencilerin baba yaşam durumu dağılımını incelediğimizde; grubun %99,2'si babasının sağ olduğunu, %0,8'i de ölü olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 4.10. Öğrencilerin Anne Öz/Üvey Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Anne öz/üvey	<i>f</i>	%	<i>Geç.%</i>	<i>Yığ. %</i>
Evet	239	96,4	96,4	96,4
Hayır	9	3,6	3,6	100,0
Toplam	248	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne öz/üvey durumu dağılımını incelediğimizde; grubun %96,4'ü annesinin öz olduğunu, %3,6'sı da annesinin üvey olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 4.11. öğrencilerin Baba Öz/üvey değişkenine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları

Baba öz/üvey	<i>f</i>	%	<i>Geç.%</i>	<i>Yığ. %</i>
Evet	240	96,8	96,8	96,8
Hayır	8	3,2	3,2	100,0
Toplam	248	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan öğrencilerin baba öz/üvey durumu dağılımını incelediğimizde; grubun %96,8'i babasının öz olduğunu, %3,2'si de babasının üvey olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 4.12. Öğrencilerin Anne Eğitim Durumuna İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Anne eğitim durumu	f	%	Geç.%	Yığ. %
Okur yazar	31	12,5	12,5	12,5
İlkokul	120	48,4	48,4	60,9
Orta okul	56	22,6	22,6	83,5
Lise	36	14,5	14,5	98,0
Üniversite	5	2,0	2,0	100,0
Toplam	248	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne eğitim durumu dağılımını incelediğimizde; grubun %12,5'inin annesi okur yazar, %48,4'ünün annesi ilkokul mezunu, %22,6'sının annesi orta okul mezunu, %14,5'inin annesi lise mezunu ve %2'sinin annesi de üniversite mezunudur.

Tablo 4.13. Öğrencilerin Baba Eğitim Durumuna İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Baba eğitim durumu	f	%	Geç.%	Yığ. %
Okur yazar	9	3,6	3,7	3,7
İlkokul	83	33,5	33,7	37,4
Ortaokul	65	26,2	26,4	63,8
Lise	73	29,4	29,7	93,5
Üniversite	15	6,0	6,1	99,6
Toplam	246	92,8	100,0	

Araştırmaya katılan öğrencilerin baba eğitim durumu dağılımını incelediğimizde; grubun %3,6'sının babası okur yazar, %33,5'inin babası ilkokul mezunu, %26,2'sinin babası orta okul mezunu, %29,4'ünün babası lise mezunu, %6'sının babası da üniversite mezunudur.

Tablo 4.14. Öğrencilerin Anne İş Durumuna İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Anne iş	f	%	Geç.%	Yığ. %
Çalışıyor	68	27,4	27,4	27,4
Emekli	11	4,4	4,4	31,9
İşsiz	4	1,6	1,6	33,5
Ev hanımı	165	66,5	66,5	100,0
Toplam	248	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne iş durumu dağılımını incelediğimizde; grubun %27,4'ünün annesi çalışırken, %4,4'ü annesinin emekli olduğunu, %1,6'sı annesinin işsiz olduğunu ve %66,5'i de annesinin ev hanımı olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 4.15. Öğrencilerin Baba İş Durumuna İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Baba iş	f	%	Geç.%	Yığ. %
Çalışıyor	194	78,2	79,2	79,2
İşsiz	5	2,0	2,0	81,2
Emekli	46	18,5	18,8	100,0
Toplam	245	98,8	100,0	

Araştırmaya katılan öğrencilerin baba iş durumu dağılımını incelediğimizde; grubun %78,2'sinin babası çalışırken, %2'si babasının işsiz olduğunu ve %18,5'i de babasının emekli olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 4.16. Öğrencilerin Anne-baba Birlikte Yaşama Durumuna İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Anne-baba birlikte yaşama	f	%	Geç.%	Yığ. %
Evet	230	92,7	92,7	92,7
Hayır	18	7,3	7,3	100,0
Toplam	248	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne-baba birlikte yaşama durumu dağılımını incelediğimizde; grubun %92,7'si birlikte yaşadıklarını ifade ederken, %7,3'ü anne babasının birlikte yaşamadığını belirtmişlerdir. .

Tablo 4.17. Öğrencilerin Aileyle Birlikte Yaşama Durumuna İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Aileyle birlikte yaşama	f	%	Geç.%	Yığ. %
Evet	238	96,0	96,0	96,0
Hayır	10	4,0	4,0	100,0
Toplam	245	98,8	100,0	

Araştırmaya katılan öğrencilerin aileyle birlikte yaşama durumu dağılımını incelediğimizde; grubun %96'sı aileyle birlikte yaşadığını ifade ederken, %4'ü aileden ayrı yaşamadığını belirtmişlerdir.

Tablo 4.18. Öğrencilerin Sosyal Güvence Durumuna İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Sosyal güvence	f	%	Geç.%	Yığ. %
Hayır yok	24	9,7	9,7	9,7
Evet var	214	86,3	86,3	96,0
Bilmiyorum	10	4,0	4,0	100,0
Toplam	248	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyal güvence durumu dağılımını incelediğimizde; grubun %9,7'si sosyal güvencelerinin olmadığını, %86,3'ü sosyal güvencelerinin olduğunu ifade ederken, %4'ü herhangi bir bilgisi olmadığını belirtmişlerdir.

Tablo 4.19. Öğrencilerin Evin Kime Ait Olduğuna İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Ev kime ait	<i>f</i>	%	<i>Geç.%</i>	<i>Yığ. %</i>
Kira	69	27,8	27,8	27,8
Diğer	22	8,9	8,9	36,7
Kendimizin	157	63,3	63,3	100,0
Toplam	248	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan öğrencilerin evin kime ait olduğuna ilişkin dağılımını incelediğimizde; grubun %27,8'i kirada oturduklarını, %8,9'u diğer seçeneğini ifade ederken, %63,3'ü oturdukları evin kendilerine ait olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 4.20. Öğrencilerin Anne Eğitim Durumuna İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Sosyo ekonomik düzey	<i>f</i>	%	<i>Geç.%</i>	<i>Yığ. %</i>
Kötü	23	9,3	9,3	9,3
Orta	166	66,9	66,9	76,2
İyi	59	23,8	23,8	100,0
Toplam	248	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyo ekonomik düzey dağılımını incelediğimizde; grubun %9,3'ü sosyo ekonomik düzeylerinin kötü olduğunu, %66,9'u orta düzeyde olduğunu ve %23,8'i de iyi olduğunu belirtmişlerdir.

4.2. Saldırganlık Envanteri Alt Boyutları Puanlarının Demografik Özelliklere Göre Analizleri

Tablo 4.21. Öğrencilerin Saldırganlık Envanteri alt boyut puanlarının okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan ANOVA ve LSD testi sonuçları

Boyutlar	Gruplar Okul türü	n	\bar{X}	ss	ANOVA		LSD Test
					F	p	
Yıkıcı	Anadolu Teknik Lisesi (1)	63	43,50	11,02	4,501	0,012*	1-3
	Teknik Lisesi (2)	84	40,23	10,87			
	Endüstri Meslek Lisesi (3)	101	38,15	11,34			
Atılğan	Anadolu Teknik Lisesi (1)	63	51,76	8,58	2,219	0,111	-
	Teknik Lisesi (2)	84	49,84	9,46			
	Endüstri Meslek Lisesi (3)	101	48,42	10,90			
Edilgen	Anadolu Teknik Lisesi (1)	63	38,12	12,79	2,834	0,061	-
	Teknik Lisesi (2)	84	37,71	9,99			
	Endüstri Meslek Lisesi (3)	101	34,51	10,63			

*p<.05

Tabloda görüldüğü üzere, Saldırganlık Envanteri alt boyutlarının okul türü değişkenine göre manidar bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) sonucunda, Öğrencilerin aritmetik ortalamaları arasındaki fark, yıkıcı saldırganlık alt boyutunda manidar bulunurken diğer alt boyutlarda istatistiksel olarak manidar bulunmamıştır. Okul türü değişkenine göre yıkıcı saldırganlık alt boyutunda ortaya çıkan bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için tamamlayıcı Post hoc LSD testinden yararlanılmıştır. Bu sonuçlara göre alt boyutta ortaya çıkan farklılık, Anadolu Teknik Lisesi ve Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri arasında, Anadolu Teknik Lisesi öğrencilerinin lehine bulunmuştur. Bu sonuçlara göre, Anadolu Teknik Lisesi öğrencilerinin, Endüstri Meslek Lisesi öğrencilerine nazaran yıkıcı saldırganlık davranışını daha fazla ortaya koydukları söylenebilir .

Tablo 4.22. Öğrencilerin, Saldırganlık Envanteri alt boyut puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan t testi sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	<i>n</i>	\bar{X}	<i>ss</i>	<i>sh</i>	<i>t</i>	t-test <i>sd</i>	<i>p</i>
Yıkıcı	Kız	46	41,80	11,95	1,76	1,056	246	0,292
	Erkek	202	39,86	11,09	0,78			
Atılğan	Kız	46	52,00	10,35	1,52	1,707	246	0,089
	Erkek	202	49,24	9,77	0,68			
Edilgen	Kız	46	40,02	11,82	1,74	2,395	246	0,017*
	Erkek	202	35,71	10,80	0,76			

* $p < .05$

Aritmetik ortalamalar arasındaki farkın test edilmesinden önce Levene's testi ile iki dağılımın varyanslarının homojen olup olmadığı hipotezi sınanmış, varyansların homojen olduğu saptanmıştır. Bu işlemin ardından ortalamalar arasındaki farkın test edilmesi işlemlerine geçilmiştir.

Tabloda görüldüğü üzere, Saldırganlık Envanteri alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre manidar bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda, kız öğrencilerin aritmetik ortalamaları ile erkek öğrencilerin aritmetik ortalamaları arasındaki fark, Edilgen Saldırganlık alt boyutunda istatistiksel olarak manidar bulunmuştur. Bu alt boyutta ortaya çıkan istatistiksel farklılığın kız öğrencilerin lehine olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre kız öğrencilerin, erkek öğrencilere nazaran edilgen saldırganlık davranışını daha fazla ortaya koydukları söylenebilir. Cinsiyet değişkenine göre diğer alt boyutlarda istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 4.23. Öğrencilerin, Saldırganlık Envanteri alt boyut puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan t testi sonuçları

Boyutlar	Yaş	<i>n</i>	\bar{X}	<i>ss</i>	<i>sh</i>	<i>t</i>	t-test <i>sd</i>	<i>p</i>
Yıkıcı	14-16	140	39,52	11,77	0,99	-1,115	246	0,266
	17-20	108	41,12	10,54	1,01			
Atılğan	14-16	140	49,75	10,11	0,85	,006	246	0,996
	17-20	108	49,75	9,71	0,93			
Edilgen	14-16	140	35,77	11,42	0,96	-1,204	246	0,230
	17-20	108	37,48	10,63	1,02			

Aritmetik ortalamalar arasındaki farkın test edilmesinden önce Levene's testi ile iki dağılımın varyanslarının homojen olup olmadığı hipotezi sınanmış, varyansların homojen olduğu saptanmıştır. Bu işlemin ardından ortalamalar arasındaki farkın test edilmesi işlemlerine geçilmiştir.

Tabloda görüldüğü üzere, Saldırganlık Envanteri alt boyutlarının yaş değişkenine göre manidar bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda, 14-16 yaş arasındaki öğrencilerin aritmetik ortalamaları ile 17-20 yaş arasındaki öğrencilerin aritmetik ortalamaları arasındaki fark, tüm saldırganlık alt boyutlarında istatistiksel olarak manidar bulunmamıştır. Bu sonuçlara göre, saldırganlık davranışı bu iki yaş grubu arasında anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır.

Tablo 4.24. Öğrencilerin Saldırganlık Envanteri alt boyut puanlarının sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan ANOVA testi sonuçları

Boyutlar	Gruplar Sınıf	<i>n</i>	\bar{X}	<i>ss</i>	ANOVA	
					<i>F</i>	<i>p</i>
Yıkıcı	9.sınıf (1)	68	37,82	12,54	2,136	0,120
	10.sınıf (2)	100	40,86	10,60		
	11.sınıf (3)	80	41,46	10,74		
Atılğan	9.sınıf (1)	68	49,30	10,09	,112	0,894
	10.sınıf (2)	100	50,05	10,28		
	11.sınıf (3)	80	49,76	9,42		
Edilgen	9.sınıf (1)	68	33,85	12,31	2,793	0,063
	10.sınıf (2)	100	37,27	10,53		
	11.sınıf (3)	80	37,83	10,44		

Tabloda görüldüğü üzere, Saldırganlık Envanteri alt boyutlarının sınıf değişkenine göre manidar bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) sonucunda, farklı sınıflardaki öğrencilerin aritmetik ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak manidar bulunmamıştır. Sınıf değişkenine göre saldırganlık ölçeği alt boyutlarında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 4.25. Öğrencilerin, Saldırganlık Envanteri alt boyut puanlarının Ailedeki kişi sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan t testi sonuçları

Boyutlar	Ailedeki kişi sayısı	<i>n</i>	\bar{X}	<i>ss</i>	<i>sh</i>	<i>t</i>	t-test <i>sd</i>	<i>p</i>
Yıkıcı	2-4 kişi	144	39,97	11,42	0,95	-,410	246	0,682
	5-7	104	40,56	11,08	1,08			
Atılğan	2-4 kişi	144	50,65	10,32	0,86	1,698	246	0,091
	5-7	104	48,50	9,24	0,90			
Edilgen	2-4 kişi	144	36,24	11,30	0,94	-,455	246	0,649
	5-7	104	36,89	10,86	1,06			

Aritmetik ortalamalar arasındaki farkın test edilmesinden önce Levene's testi ile iki dağılımın varyanslarının homojen olup olmadığı hipotezi sınanmış, varyansların homojen olduğu saptanmıştır. Bu işlemin ardından ortalamalar arasındaki farkın test edilmesi işlemlerine geçilmiştir.

Tabloda görüldüğü üzere, Saldırganlık Envanteri alt boyutlarının ailedeki kişi sayısına göre manidar bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda, öğrencilerin aritmetik ortalamaları arasındaki fark tüm alt boyutlarda istatistiksel olarak manidar bulunmamıştır. Bu durum ailede yaşayan kişi sayısının, öğrencilerin saldırganlık davranışının farklılaşmasına istatistiksel olarak etki etmediğini göstermektedir.

Tablo 4.26. Öğrencilerin, saldırganlık ölçeği alt boyutlarının kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis testi sonuçları

Maddeler	Gruplar Kardeş sayısı	N	S.O.	χ^2	Sd	p
Yıkıcı	Kardeşim yok (1)	20	154,23	7,32	3	0,062
	Kardeşim var 1 tane (2)	127	117,33			
	Kardeşim var 2 tane (3)	69	135,19			
	Kardeşim var 3 ve üstü (3)	32	111,33			
Atılğan	Kardeşim yok (1)	20	121,68	6,77	3	0,080
	Kardeşim var 1 tane (2)	127	134,09			
	Kardeşim var 2 tane (3)	69	106,36			
	Kardeşim var 3 ve üstü (3)	32	127,30			
Edilgen	Kardeşim yok (1)	20	134,85	3,35	3	0,339
	Kardeşim var 1 tane (2)	127	121,33			
	Kardeşim var 2 tane (3)	69	134,30			
	Kardeşim var 3 ve üstü (3)	32	109,48			

Tabloda görüldüğü üzere, saldırganlık ölçeği alt boyutlarının kardeş sayısı değişkenine göre manidar bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda, Öğrencilerin aritmetik ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak manidar bulunmamıştır. Bu sonuçlara göre kardeş sayısının öğrencilerin saldırganlık davranışlarına anlamlı bir şekilde etki etmediği söylenebilir.

Tablo 4.27. Öğrencilerin, saldırganlık ölçeği alt boyutlarının anne öz/üvey değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U testi sonuçları

Maddeler	Anne öz/üvey	N	S.O	S.T.	Mann Whitney		U test p
					U	z	
Yıkıcı	Evet	239	123,67	29556,50	876,500	-,942	0,346
	Hayır	9	146,61	1319,50			
Atılgen	Evet	239	124,97	29868,00	963,000	-,533	0,594
	Hayır	9	112,00	1008,00			
Edilgen	Evet	239	124,82	29831,00	1000,000	-,358	0,721
	Hayır	9	116,11	1045,00			

Tabloda görüldüğü üzere, saldırganlık ölçeği alt boyutlarının anne öz/üvey değişkenine göre manidar bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonucunda, annesi öz olan öğrencilerin aritmetik ortalamaları ile annesi üvey olan öğrencilerin aritmetik ortalamaları arasındaki fark, hiçbir alt boyutta manidar bulunmamıştır. Annenin öz veya üvey olması öğrencilerin saldırganlık davranışlarını anlamlı bir şekilde etkilememektedir.

Tablo 4.28. Öğrencilerin, saldırganlık ölçeği alt boyutlarının baba öz/üvey değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U testi sonuçları

Maddeler	Baba öz/üvey	N	S.O	S.T.	Mann Whitney		U test p
					U	z	
Yıkıcı	Evet	237	122,33	28992,00	789,000	-,807	0,420
	Hayır	8	142,88	1143,00			
Atılğan	Evet	237	123,65	29304,00	795,000	-,777	0,437
	Hayır	8	103,88	831,00			
Edilgen	Evet	237	123,22	29202,00	897,000	-,259	0,796
	Hayır	8	116,63	933,00			

Tabloda görüldüğü üzere, saldırganlık ölçeği alt boyutlarının baba öz/üvey değişkenine göre manidar bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonucunda, babası öz olan öğrencilerin aritmetik ortalamaları ile babası üvey olan öğrencilerin aritmetik ortalamaları arasındaki fark, hiçbir alt boyutta anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuçlardan hareketle babanın öz veya üvey olmasının öğrencilerin saldırganlık davranışlarını anlamlı bir şekilde etkilemediği söylenebilir.

Tablo 4.29. Öğrencilerin Saldırganlık Envanteri alt boyut puanlarının anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan ANOVA testi sonuçları

Boyutlar	Gruplar Anne eğitim	n	\bar{X}	ss	ANOVA	
					F	p
Yıkıcı	Okur yazar (1)	31	39,96	10,18	,412	0,745
	İlkokul (2)	120	39,91	11,51		
	Orta okul (3)	56	39,89	12,47		
	Lise (4)	36	42,19	9,75		
Atılğan	Okur yazar (1)	31	50,00	8,67	,197	0,898
	İlkokul (2)	120	49,63	10,48		
	Orta okul (3)	56	49,62	10,30		
	Lise (4)	36	51,02	8,65		
Edilgen	Okur yazar (1)	31	34,41	10,54	1,117	0,343
	İlkokul (2)	120	36,30	11,69		
	Orta okul (3)	56	37,21	10,83		
	Lise (4)	36	39,13	9,44		

Tabloda görüldüğü üzere, Saldırganlık Envanteri alt boyutlarının anne eğitim düzeyine göre manidar bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) sonucunda, eğitim düzeyleri farklı annelere sahip olan öğrencilerin aritmetik ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak manidar bulunmamıştır. Anne eğitim düzeyi değişkenine göre saldırganlık davranışında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 4.30. Öğrencilerin, saldırganlık envanteri alt boyutlarının baba eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis testi sonuçları

Maddeler	Gruplar Baba eğitim	N	S.O.	χ^2	Sd	p
Yıkıcı	Okur yazar (1)	9	129,28	2,395	4	0,664
	İlkokul (2)	83	115,13			
	Ortaokul (3)	65	128,55			
	Lise (4)	73	128,70			
	Üniversite (5)	15	111,03			
Atılğan	Okur yazar (1)	9	154,11	2,766	4	0,598
	İlkokul (2)	83	119,70			
	Ortaokul (3)	65	120,12			
	Lise (4)	73	122,26			
	Üniversite (5)	15	138,67			
Edilgen	Okur yazar (1)	9	103,00	8,620	4	0,071
	İlkokul (2)	83	114,70			
	Ortaokul (3)	65	144,03			
	Lise (4)	73	114,99			
	Üniversite (5)	15	128,77			

Tabloda görüldüğü üzere, saldırganlık envanteri alt boyutlarının baba eğitim düzeyi değişkenine göre manidar bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda, Öğrencilerin aritmetik ortalamaları arasındaki fark, saldırganlık ölçeğinin hiçbir alt boyutunda istatistiksel olarak manidar bulunmamıştır. Bu sonuçlara göre, farklı eğitim seviyesinde babalara sahip bireylerin saldırganlık puanları istatistiksel açıdan farklılaşmamaktadır.

Tablo 4.31. Öğrencilerin, Saldırganlık Envanteri alt boyut puanlarının anne iş durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan t testi sonuçları

Boyutlar	Anne iş durumu	<i>n</i>	\bar{X}	<i>ss</i>	<i>sh</i>	<i>t</i>	t-test <i>sd</i>	<i>p</i>
Yıkıcı	Çalışıyor	67	40,58	10,78	1,31	,245	228	0,807
	Ev hanımı	163	40,17	11,59	0,90			
Atılğan	Çalışıyor	67	50,32	9,66	1,18	,188	228	0,851
	Ev hanımı	163	50,05	10,17	0,79			
Edilgen	Çalışıyor	67	36,22	10,32	1,26	-,100	228	0,921
	Ev hanımı	163	36,38	11,57	0,90			

Aritmetik ortalamalar arasındaki farkın test edilmesinden önce Levene's testi ile iki dağılımın varyanslarının homojen olup olmadığı hipotezi sınanmış, varyansların homojen olduğu saptanmıştır. Bu işlemin ardından ortalamalar arasındaki farkın test edilmesi işlemlerine geçilmiştir.

Tabloda görüldüğü üzere, Saldırganlık Envanteri alt boyutlarının anne iş durumu değişkenine göre manidar bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda, annesi çalışan öğrencilerin aritmetik ortalamaları ile annesi ev hanımı olan öğrencilerin aritmetik ortalamaları arasındaki fark, saldırganlık envanteri alt boyutlarında istatistiksel olarak manidar bulunmamıştır.

Tablo 4.32. Öğrencilerin, Saldırganlık Envanteri alt boyut puanlarının baba iş durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan t testi sonuçları

Boyutlar	Baba iş durumu	<i>n</i>	\bar{X}	<i>ss</i>	<i>sh</i>	<i>t</i>	t-test <i>sd</i>	<i>p</i>
Yıkıcı	Çalışıyor	193	39,45	11,13	0,80	-1,219	237	0,224
	Emekli	46	41,69	11,57	1,70			
Atılğan	Çalışıyor	193	49,61	10,06	0,72	-0,315	237	0,753
	Emekli	46	50,13	9,94	1,46			
Edilgen	Çalışıyor	193	35,82	10,71	0,77	-1,802	237	0,073
	Emekli	46	39,10	12,67	1,86			

Aritmetik ortalamalar arasındaki farkın test edilmesinden önce Levene's testi ile iki dağılımın varyanslarının homojen olup olmadığı hipotezi sınanmış, varyansların homojen olduğu saptanmıştır. Bu işlemin ardından ortalamalar arasındaki farkın test edilmesi işlemlerine geçilmiştir.

Tabloda görüldüğü üzere, Saldırganlık Envanteri alt boyutlarının baba iş durumu değişkenine göre manidar bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda, çalışan öğrencilerin aritmetik ortalamaları ile babası emekli öğrencilerin aritmetik ortalamaları arasındaki fark, saldırganlık ölçeği alt boyutlarında istatistiksel olarak manidar bulunmamıştır.

Tablo 4.33. Öğrencilerin, Saldırganlık Envanteri alt boyut puanlarının anne-baba birlikte yaşama durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U testi sonuçları

Maddeler	Anne-baba birlikte yaşama	N	S.O	S.T.	Mann Whitney		U test
					U	z	p
Yıkıcı	Evet	227	122,37	27778,50	1900,500	-,493	0,622
	Hayır	18	130,92	2356,50			
Atılgen	Evet	227	123,69	28076,50	1887,500	-,538	0,591
	Hayır	18	114,36	2058,50			
Edilgen	Evet	227	121,70	27625,50	1747,500	1,022	0,307
	Hayır	18	139,42	2509,50			

Tabloda görüldüğü üzere, Saldırganlık Envanteri alt boyut puanlarının anne-baba birlikte yaşama durumu değişkenine göre manidar bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonucunda, anne-babası birlikte yaşayan öğrencilerin aritmetik ortalamaları ile ayrı yaşayan öğrencilerin aritmetik ortalamaları arasındaki fark, saldırganlık ölçeğinin hiçbir alt boyutunda istatistiksel olarak manidar bulunmamıştır.

Tablo 4.34. Öğrencilerin, Saldırganlık Envanteri alt boyut puanlarının aileyle birlikte yaşama durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U testi sonuçları

Maddeler	Aileyle birlikte yaşama	N	S.O	S.T.	Mann Whitney		U test
					U	z	p
Yıkıcı	Evet	235	122,53	28794,50	1064,500	-,504	0,614
	Hayır	10	134,05	1340,50			
Atılğan	Evet	235	120,75	28376,50	646,500	-2,410	0,016*
	Hayır	10	175,85	1758,50			
Edilgen	Evet	235	122,57	28805,00	1075,000	-,456	0,649
	Hayır	10	133,00	1330,00			

*p<.05

Tabloda görüldüğü üzere, öğretim Saldırganlık Envanteri alt boyut puanlarının aileyle birlikte yaşama durumu değişkenine göre manidar bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonucunda, aileyle birlikte yaşayan öğrencilerin aritmetik ortalamaları ile aileden ayrı yaşayan öğrencilerin aritmetik ortalamaları arasındaki fark, atılğan saldırganlık alt boyutunda istatistiksel olarak manidar bulunmuştur. Bu alt boyutta ortaya çıkan istatistiksel farklılığın aileyle birlikte yaşamayan öğrencilerin lehine olduğu görülmektedir. Yıkıcı ve edilgen saldırganlık alt boyutlarında aileyle birlikte yaşama değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 4.35. Öğrencilerin, Saldırganlık Envanteri alt boyut puanlarının sosyal güvenlik durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U testi sonuçları

Maddeler	Sosyal güvenlik	N	S.O	S.T.	Mann Whitney U	z	U test p
Yıkıcı	Hayır yok	24	105,42	2530,00	2230,000	-,957	0,338
	Evet var	211	119,43	25200,00			
Atılgan	Hayır yok	24	144,02	3456,50	1907,500	-,1980	0,48*
	Evet var	211	115,04	24273,50			
Edilgen	Hayır yok	24	103,56	2485,50	2185,500	-,1099	0,272
	Evet var	211	119,64	25244,50			

*p<.05

Tabloda görüldüğü üzere, Saldırganlık Envanteri alt boyut puanlarının sosyal güvenlik durumu değişkenine göre manidar bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonucunda, sosyal güvenliklerinin olmadığını ifade eden öğrencilerin aritmetik ortalamaları ile sosyal güvenliğe sahip olduklarını ifade eden öğrencilerin aritmetik ortalamaları arasındaki fark, Atılgan saldırganlık alt boyutunda istatistiksel olarak manidar bulunmuştur. Bu alt boyutta ortaya çıkan istatistiksel farklılığın sosyal güvenliklerinin olmadığını ifade eden öğrencilerin lehine olduğu görülmektedir. yıkıcı ve edilgen saldırganlık alt boyutlarında sosyal güvenlik durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 4.36. Öğrencilerin, saldırganlık envanteri alt boyutlarının sosyo ekonomik düzey değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis testi sonuçları

Maddeler	Gruplar Sed	N	S.O.	χ^2	Sd	p	M. W. U testi
Yıkıcı	Kötü (1)	23	146,30	12,805	2	0,002	1-3
	Orta (2)	164	129,55				
	İyi (3)	58	95,23				
Atılgan	Kötü (1)	23	116,80	,279	2	0,870	-
	Orta (2)	164	122,82				
	İyi (3)	58	125,97				
Edilgen	Kötü (1)	23	140,28	2,531	2	0,282	-
	Orta (2)	164	124,06				
	İyi (3)	58	113,14				

* $p < .05$

Tabloda görüldüğü üzere, saldırganlık envanteri alt boyutlarının sosyo ekonomik düzey değişkenine göre manidar bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda, öğrencilerin aritmetik ortalamaları arasındaki fark, yıkıcı saldırganlık alt boyutunda istatistiksel olarak manidar bulunmuştur. Bu alt boyutta ortaya çıkan istatistiksel farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda, sosyo ekonomik düzeylerinin kötü olduğunu ifade eden öğrencilerle, iyi olduğunu ifade eden öğrenciler arasında, kötü sosyo ekonomik seviyeye sahip öğrencilerin lehine olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre, sosyo ekonomik seviyesi kötü olan öğrencilerin iyi olan öğrencilere nazaran yıkıcı saldırganlık davranışında daha fazla buldukları söylenebilir. Sosyo ekonomik düzey değişkenine göre atılgan ve edilgen saldırganlık alt boyutlarında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 4.37. Saldırganlık envanteri alt boyutları arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Katsayısı

		YIKICI SALDIRGANLIK	ATILGAN SALDIRGANLIK	EDILGEN SALDIRGANLIK
YIKICI SALDIRGANLIK	r	1		
	p	.		
	N	245		
ATILGAN SALDIRGANLIK	r	,025	1	
	p	,695	.	
	N	245	245	
EDILGEN SALDIRGANLIK	r	,664(**)	,049	1
	p	,000	,448	.
	N	245	245	245

Saldırganlık envanteri alt boyutları arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Katsayısı sonuçlarına göre, yıkıcı saldırganlık alt boyutu ile edilgen saldırganlık alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif bir korelasyona rastlanmıştır. Bu sonuç bu iki alt boyutun birlikte değişim gösterdiğini ifade etmektedir. Yıkıcı saldırganlık arttığında, edilgen saldırganlık da artmakta, yıkıcı saldırganlık azaldığında edilgen saldırganlık da azalmaktadır. Atılgen saldırganlık alt boyutu ile diğer alt boyutlar arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır.

BÖLÜM 5.

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar ve Tartışmalar

Bu araştırma, öncelikli olarak belirli sınırlılıklar içerisinde endüstri meslek lisesi öğrencilerinin saldırganlık düzeylerini çok boyutlu olarak ortaya koymayı amaçlamaktadır. Veriler, okul türü, cinsiyet, sınıf durumu, ailedeki kişi sayısı, anne babanın eğitim durumu, anne babanın bir işte çalışıp çalışmama durumu, anne babanın öz/üvey olma durumu, alenin sosyo ekonomik durumu değişkenleriyle saldırganlık alt boyutlarının farklılaşp farklılaşmaması durumuna bakılarak elde edilmiştir. Uygulanan envanter ile deneklerin sosyal ortamlarında gösterdikleri davranışlar saldırganlık yönünden açıklanmaya çalışılmıştır.

Deneklerin okul türü değişkenine göre saldırganlık özelliklerini belirlemek için yapılan analizler sonrasında, Anadolu Teknik Lisesi ve Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri arasında alt boyutta ortaya çıkan farklılık, Anadolu Teknik Lisesi öğrencilerinin lehine bulunmuştur. Bu sonuçlara göre, Anadolu Teknik Lisesi öğrencilerinin, Endüstri Meslek Lisesi öğrencilerine nazaran yıkıcı saldırganlık davranışını daha fazla ortaya koydukları söylenebilir .

Deneklerin cinsiyet değişkenine göre saldırganlık özelliklerini belirlemek için yapılan analizler sonrasında, kız öğrencilerin aritmetik ortalamaları ile erkek öğrencilerin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık, kız öğrencilerin lehine olduğu görülmüştür. Kız öğrencilerin, erkek öğrencilere nazaran edilgen saldırganlık davranışını daha fazla ortaya koydukları söylenebilir.

Deneklerin yaş değişkenine göre saldırganlık özelliklerini belirlemek için yapılan analizler sonrasında, 14-16 yaş arasındaki öğrencilerin aritmetik ortalamaları ile 17-20 yaş arasındaki öğrencilerin aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır. saldırganlık davranışı bu iki yaş grubu arasında anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır.

Deneklerin sınıf değişkenine göre saldırganlık özelliklerini belirlemek için yapılan analizler sonrasında, meslek liselerinde okuyan 9.sınıf,10.sınıf ve 11.sınıf öğrencilerin aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Deneklerin ailesindeki kişi sayısına göre saldırganlık özelliklerini belirlemek için yapılan analizler sonrasında, ailede yaşayan kişi sayısının ve kardeş sayısının, öğrencilerin saldırganlık davranışının farklılaşmasına istatistiksel olarak etki etmediği görülmüştür.

Deneklerin anne ve baba öz/üvey olması durumuna göre saldırganlık özelliklerini belirlemek için yapılan analizler sonrasında, öğrencilerin anne veya baba öz/üvey olması durumunun saldırganlık davranışının farklılaşmasına istatistiksel olarak etki etmediği görülmüştür.

Deneklerin anne ve baba eğitim durumu değişkenine göre saldırganlık özelliklerini belirlemek için yapılan analizler sonrasında, öğrencilerin anne veya baba eğitim durumunun saldırganlık davranışının farklılaşmasına istatistiksel olarak etki etmediği görülmüştür. Kahraman (2000), aile yaşamlarında şiddet olan ergenlerin ana babalarıyla olan ilişkilerini ve kendilerini değerlendirmeleri konusunda bir araştırma yapmıştır. Annelerin eğitim düzeylerine ilişkin sonuçları karşılaştırılmalı olarak değerlendirildiğinde, aile yaşamlarında şiddet olmayan ergenlerin annelerinin eğitim düzeyleri, aile yaşamlarında şiddet olan ergenlerin annelerinin eğitim düzeylerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Benzer şekilde aile yaşamlarında şiddet olan ergenlerin babalarının eğitim düzeyleri aile yaşamında şiddet olmayan ergenlerin babalarına göre daha düşüktür.

Deneklerin anne ve baba iş durumu değişkenine göre saldırganlık özelliklerini belirlemek için yapılan analizler sonrasında, öğrencilerin anne veya baba iş durumunun saldırganlık davranışının farklılaşmasına istatistiksel olarak etki etmediği görülmüştür. Gürsoy (2002), annesi çalışan ve çalışmayan çocukların saldırganlık eğilimlerini incelediği bir araştırma yapmıştır. Araştırmada, annesi

alışan ve çalışmayan çocukların saldırganlık eğilimlerinin saptanması ve cinsiyet, yaş, doğum sırası, kardeş sayısı, anne-baba öğrenim durumu değişkenlerinin saldırganlık eğilimlerinde farklılık yaratıp yaratmadığının belirlenmesi amacını taşımaktadır. Araştırma sonucunda annesi çalışmayan çocukların saldırganlık puan ortalamalarının, annesi çalışan çocukların puan ortalamalarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Deneklerin aileyle birlikte yaşama durumu değişkenine göre saldırganlık özelliklerini belirlemek için yapılan analizler sonrasında, aileyle birlikte yaşayan öğrencilerin aritmetik ortalamaları ile aileden ayrı yaşayan öğrencilerin aritmetik ortalamaları arasındaki fark, atılgan saldırganlık alt boyutunda istatistiksel olarak manidar bulunmuştur. Bu sonuca göre, ailesiyle birlikte yaşamayan ğrencilerinin, ailesiyle birlikte yaşayan öğrencilere nazaran daha atılgan davranış ortaya koydukları söylenebilir . Tuzgöl (1998), anne-baba tutumları ile farklı lise ğrencilerinin saldırganlık düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelediği araştırmasında; anne-baba tutumları farklı olan lise ğrencilerinin saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark yokken, erkek öğrenciler kız öğrencilere göre ve genel lise ğrencilerinin süper lise öğrencilerine göre saldırganlık düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Deneklerin sosyal güvenlik durumu değişkenine göre saldırganlık özelliklerini belirlemek için yapılan analizler sonrasında, sosyal güvenliklerinin olduğunu ifade eden öğrencilerin aritmetik ortalamaları ile sosyal güvenliklerinin olmadığını ifade eden öğrencilerin aritmetik ortalamaları arasındaki fark, atılgan saldırganlık alt boyutunda istatistiksel olarak manidar bulunmuştur. Bu sonuca göre, sosyal güvenliklerinin olmadığını ifade eden öğrencilerin, sosyal güvenliklerinin olduğunu ifade eden öğrencilere göre daha atılgan davranış ortaya koydukları söylenebilir .

Deneklerin sosyo ekonomik düzey değişkenine göre saldırganlık özelliklerini belirlemek için yapılan analizler sonrasında, sosyo ekonomik seviyesi kötü olan öğrencilerin iyi olan öğrencilere nazaran yıkıcı saldırganlık davranışında daha fazla buldukları söylenebilir. Aral, Ayhan, Türkmenler & Akbıyık'ın (2004), yaptıkları araştırmalarda, ilköğretim okullarının sekizinci sınıfına devam eden çocukların saldırganlık eğilimlerini incelemiştir. Cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, anne-baba öğrenim düzeyi, arkadaşına sinirlendiğinde verdiği tepki durumunun, çocukların saldırganlığının bazı alt boyutlarında anlamlı farklılıklar yarattığı belirlenmiştir.

5.2. Öneriler

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıda belirtilen öneriler geliştirilmiştir.

5.2.1.Araştırmacılar İçin Öneriler

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda Anadolu teknik lisesi öğrencileri, Endüstri meslek lisesi öğrencilerine göre daha fazla yıkıcı saldırganlık davranışı göstermektedir. Oysa ki Endüstri Meslek Liselerinde görev yapan öğretmenler tarafından Anadolu Teknik Lisesi öğrencilerinin daha uyumlu ve saldırganlıktan uzak olduğu düşünülmektedir. Endüstri Meslek Liselerinde rehberlik programları ve etkinlikleri hazırlanırken meslek lisesi okul türlerinin dikkate alınması saldırganlığın önlenmesinde etkili olabilir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda kız öğrenciler, erkek öğrencilere göre edilgen saldırganlık davranışını daha fazla göstermektedir. Rehber öğretmenlerin ergenlerin özellikle cinsiyete yönelik gelişimsel dönemlerinin fizyolojik, psikolojik ve sosyal boyutlarını da dikkate alarak çalışmalarına yön vermeleri kızların edilgen saldırganlıklarını azaltmasında etkili olabilir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre ailesinden uzak bulunan öğrenciler ailesi ile birlikte yaşayan öğrencilerden daha atılgan davranış göstermektedir. Ailesinden uzakta yaşayan öğrencilerin "başkalarının haklarını küçük görmeden ve zedelemekten kişinin kendi haklarını koruması, düşünce, duygu ve inanışlarını doğrudan, dürüst ve uygun yollarla ifade etmesi" (Çulha ve Dereli, 1987;Jakubowski ve Lange, 1978; Voltan, 1978)olarak tanımlanan atılganlık durumu göz önünde bulundurularak, yasalar ve etik kurallar çerçevesinde kendi hak ve özgürlüklerini savunabilmesi ve kendilerini ifade edebilmesi teşvik edilebilir. Öğrencilere yönelik “Atılganlık Eğitimi” programları düzenlenebilir.

5.2.2.Uygulayıcılar İçin Öneriler

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre ekonomik seviyesi kötü olan öğrenciler, ekonomik seviyesi iyi olan öğrencilere göre daha fazla yıkıcı saldırganlık davranışı göstermektedir. Ekonomik seviyesi kötü olan öğrenciler tespit edilerek, bu öğrencilere burs verilmesi, maddi destekte bulunulması yıkıcı saldırgan davranışlarının azaltılmasına katkı sağlayabilir.

Saldırganlık konusunda rehberlik servisi aktif olarak çalışmalı, velilere ve öğretmenlere yol göstermelidir. Okullardaki saldırganlık ve şiddet olaylarının azaltılması için Psikolojik Danışman ve Rehberlik Hizmetleri uzmanları ile sınıf öğretmenleri, veliler ve okul yönetimi arasındaki işbirliği daha kuvvetli hale getirilmelidir.

Anne ve babaların saldırganlık nedenlerine yönelik eğitici seminerler almaları sağlanmalı ve bu konuda aileleri bilinçlendirecek çalışmalara ağırlık verilmelidir.

Yazılı ve görsel basın yoluyla endüstri meslek lisesindeki gençlerin sorunları hakkında yayınlar yapılmalı, sorunlara yönelik çözümlere gençlerinde katılmaları sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

Adıyaman Valiliği Rehberlik ve Araştırma Merkezi.(2001). *Şiddet Konulu Dokümanlar*. http://www.adiyamanram.com/makaleveyazilar/siddet_kitabi.doc Web adresinden 15.07.2008 tarihinde edinilmiştir.

Ankay, A. (1998). *Ruh Sağlığı ve Davranış Bozuklukları*. Ankara:Turhan Kitabevi.

Aral, N., Ayhan, A., Türkmenler, B. ve Akbıyık, A. .(2004). “İlköğretim okullarının sekizinci sınıfına devam eden çocukların saldırganlık eğilimlerinin incelenmesi.” *Çağdaş Eğitim Dergisi*. 17 (25), 18-24.

Aydın, G. ve Aydın O. (1993). “Ekranda İzlenen Şiddet Saldırgan Davranışları Artırır mı ?” *Psikiyatri, Psikoloji, Psikofarmakoloji Dergisi*.

Bilgin, N. (1988). *Sosyal Psikolojiye Giriş*. İzmir: Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Cengiz, R., Pulur, A. ve Cengiz, Ş. (2008). *Futbol Hakemlerinin Saldırganlık Tiplerinin Klasman Düzeylerine Göre İncelenmesi, Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi Cilt2, Sayı2*

Cüceloğlu, D (1994). *İçimizdeki Çocuk*, (7. Baskı) İstanbul Remzi Kitabevi

Demirhan, M. (2002).*Kendi Açma Düzeyleri Farklı Genel Lise Öğrencilerinin Bazı Değişkenler Açısından Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Demirel, Ö. ve Ün, K. (1987). “Eğitim Terimleri” İngilizce Türkçe Sözlük, Türkçe-İngilizce Sözlük. Ankara.

Dervent, F. (2007). *Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri ve Sportif Aktivitelere Katılımla İlişkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı

Dizman, H. (2003). *Anne-Babası İle Yaşayan ve Anne Yoksunu Olan Çocukların Saldırganlık Eğilimlerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Doğan, O. (2005). *Spor Psikolojisi*. Adana: Nobel Kitapevi

Efilti, E. (2006). *Orta Öğretim Kurumlarında Okuyan Öğrencilerin Saldırganlık ve Denetim Odağı'nın Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi

http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler%5CErkan%20EF%C4%B0LT%C4%B0%5CEF%C4%B0LT%C4%B0,%20ERKAN.pdf Web adresinden 05.07.2008 tarihinde edinilmiştir.

Erdoğan, İ. (2005). *Özel Okullar ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar. Özel Okullar ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Sempozyumu*, Antalya

Freedmann, J.L., Sears, D.O., Carlsmith, J.M. (1998). *Sosyal psikoloji*. Ankara: Nobel

From, E. (1997) *Özgürlükten Kaçış*. (4. Baskı).

Geçe, E. (2007). *Bilimsel araştırma yöntemleri dersi "mann-whitney u testi ve makale incelemesi"*, AKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans

<http://www2.aku.edu.tr/~gocak/2007dersnot/egitimbilimleri/utesti.pdf> Web adresinden 01.08.2008 tarihinde edinilmiştir.

Gözütok, F (1993). Öğretmenlerin Dayaja Karşı Tutumları ve Okullarda Dayak Uygulamaları, Ankara

Güner, N. (1995). *Ergenlerin Dinledikleri Müzik Türünün Depresyon ve Saldırganlık Düzeyine Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kahraman, H. (2000). *Aile Yaşamlarında Şiddet Olan Ergenlerin Ana- Babalarıyla Olan İlişkilerini ve Kendilerini Değerlendirmeleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kahriman, İ. (2005). *Karadeniz Teknik Üniversitesi Trabzon Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Benlik Saygıları ve Atılganlık Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*, C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi.

<http://www.cumhuriyet.edu.tr/edergi/makale/1121.pdf> Web adresinden 01.08.2008 tarihinde edinilmiştir.

Karataş,Z. (2002).*Anne Baba Saldırganlığı İle Lise Öğrencilerinin Saldırganlığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Karabıyık, Ç. (2003).*Üniversite Öğrencilerinde Saldırganlığı Yordayan Bazı Değişkenler*.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Kaymak Özmen, S. (2004). *Aile İçinde Öfke ve Saldırganlığın Yansımaları*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, cilt: 37, sayı: 2, 27-39

Kesen, N. F., Deniz, M. E. ve Durmuşoğlu, N.(2007). *Ergenlerde Saldırganlık ve Öfke Düzeyleri Arasındaki İlişki: Yetiştirme Yurtları Üzerinde Bir Araştırma*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

KILCIGİL, E. (2003). Popüler Kültür ve Futbolda Şiddet. Ankara: *Futbolda Şiddet Ve Önlenmesi Sempozyumu*, 7 – 8 Mayıs 2003, Ankara Emniyet Müdürlüğü Basımevi, 323 - 330.

Kırımoğlu, H., Parlak, N., Dereceli, Ç. ve Kepoğlu, A. (2008). *Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Spora Katılım Düzeylerine Göre İncelemesi*, Niğde Üniversitesi *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi Cilt2, Sayı2*

<http://dergi.nigde.edu.tr/index.php/besyodergi/article/viewArticle/60> Web adresinden 05.10.2008 tarihinde edinilmiştir.

Kiper, İ. (1984). *Saldırganlık Türlerinin Çeşitli Ekonomik, Sosyal ve Akademik Değişkenlerle İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi.

Köknel, Ö. (1996). *Bireysel ve Toplumsal Şiddet*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Masalıcı, A.D. (2001). *Aile İçi Etkileşimlerle Çocuğun Saldırganlık Düzeyi ve Uyg. Davranışlarının Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Menteş, A.(2007). *Lise Öğrencilerinin Atılganlık Düzeyine Sporun Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Öztürk, İ.(1990). *Ana-Baba Tutumlarının Üniversite Öğrencilerinin Bağımsızlık, Duygularını Anlama, Yakınlık, Başatlık, Kendini Suçlama ve Saldırganlık Düzeylerine Etkisi*.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Stein, A.(1997). *Saldırgan Çocuk*, (Çev: Polat, N). İstanbul Papirüs Yayınları.

Şahan, M. (2007). *Lise Öğrencilerinde Saldırganlığı Yordayan Bazı Değişkenlerin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı

<http://dergi.nigde.edu.tr/index.php/besyodergi/article/viewArticle/47> Web adresinden 04.10.2008 tarihinde edinilmiştir.

Tiryaki, Ş. (2000). *Spor Psikolojisi*. Ankara: Eylül Kitap ve Yayınevi

Tuzgöl, M.(1998).*Ana-Baba Tutumları Farklı Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Voltan, N. (1980b). *Grupla Atılma Eğitiminin Bireyin Atılma Düzeyine Etkisi*.Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Yavuzer, H. (2003). *Okul Çağı Çocuğu*. İstanbul: Remzi Kitabevi

Yetim, A. (2000). *Sosyoloji Ve Spor*. Ankara: Toprak Matbaacılık

Yıldırım, S. ve Çelebi, F. (1999). *Ortopedik Engelliler Meslek Lisesi Öğretmenleri İle Sağlık Meslek Lisesi Öğretmenlerinin Şiddete İlişkin Tutum ve Davranışları Üstüne Karşılaştırmalı Bir Çalışma, Kriz Dergisi 7 (2): 31-35*

<http://lokman.cu.edu.tr/psikiyatri/derindex/kriz/1999/2/31.pdf> Web adresinden 05.07.2008 tarihinde edinilmiştir.

Yörükoğlu, A. (1992). *Gençlik Çağı*. İstanbul: Özgür Yayın Dağıtım

EKLER

EK 1 ANKET UYGULANAN OKULLARIN LİSTESİ

EK 2 ANKET

EK1

ANKET UYGULANAN OKULLARIN LİSTESİ

Bursa İli;

- 1-) Mimar Sinan Endüstri Meslek Lisesi / Yıldırım
- 2-) Ali Osman Sönmez Endüstri Meslek Lisesi / Osmangazi
- 3-) Demirtaşpaşa Endüstri Meslek lisesi / Osmangazi
- 4-) Tophane Anadolu Teknik, Teknik Lise ve Endüstri Meslek Lisesi /Osmangazi
- 5-) Atatürk Endüstri meslek lisesi / Nilüfer

EK 2
ANKET

Sevgili Öğrenciler;

Bu anket endüstri meslek lisesi öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin çok boyutlu olarak incelenmesine yönelik araştırmanın temelini oluşturacaktır. Araştırmanın sağlıklı bulgulara ulaşması anketteki ifadelere vereceğiniz cevaplara bağlı olacaktır, cevaplarınızın gerçek anlamda tutum ve görüşlerinizi yansıtmaları çok önemlidir. **Sonuçlar toplu olarak değerlendirileceğinden isim yazmanıza gerek yoktur.** Lütfen hiçbir soruyu cevapsız bırakmayınız.

Ankette yer alan soruların tümünü içtenlikle yanıtlamanızı ve gereken özeni göstermenizi diler, ilgi ve yardımlarınız için teşekkür ederim.

İlkay YILMAZ
Yeditepe Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı

- 1) OKUL TÜRÜ: ATL TL EML
- 2) CİNSİYETİNİZ: Kız Erkek
- 3) Yaşınız
- 4) KAÇINCI SINIFTA OKUYORSUNUZ?
 Lise 1 (9. Sınıf) Lise 2 (10. Sınıf) Lise 3 (11. Sınıf) Lise 3 (Eski müfredat son sınıf)
- 5) AİLENİZDEKİ TOPLAM KİŞİ SAYISI? (SİZ DAHİL) :
- 6) KARDEŞİNİZ VAR MI? SAYISI ?
 Kardeşim yok Kardeşim vartane
- 7) SİZ KAÇINCI ÇOCUKSUNUZ?.....
- 8) ANNENİZ SAĞ MI? Evet Hayır
- 9) BABANIZ SAĞ MI? Evet Hayır
- 10) ANNENİZ ÖZ MÜ? Evet Hayır
- 11) BABANIZ ÖZ MÜ? Evet Hayır
- 12) ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR?
 Okuma- Yazması Yok Okur- Yazar İlkokul Mezunu Ortaokul Mezunu
 Lise Mezunu Üniversite Mezunu Lisansüstü
- 13) BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR?
 Okuma- Yazması Yok Okur- Yazar İlkokul Mezunu Ortaokul Mezunu
 Lise Mezunu Üniversite Mezunu Lisansüstü
- 14) ANNENİZ BİR İŞTE ÇALIŞIYOR MU?
 Çalışıyor Emekli İşsiz Ev Hanımı
- 15) BABANIZ BİR İŞTE ÇALIŞIYOR MU?
 Çalışıyor İşsiz Emekli
- 16) ANNE-BABANIZ BİRLİKTE Mİ YAŞIYOR?
 Evet Boşandılar Aynı Yaşıyorlar Ama Boşanmadılar Annem Vefat Etti Babam Vefat Etti

17) SİZ ANNE-BABANIZLA BİRLİKTE Mİ YAŞIYORSUNUZ?

Evet Hayır

18) AİLENİZİN SOSYAL GÜVENCESİ VAR MI? VARSA HANGİ SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİNDEN YARARLANIYORSUNUZ?

Hayır Yok Yeşil Kart SSK Özel Sigorta

BAĞ-KUR Bilmiyorum Emekli Sandığı

Diğer.....

19) OTURDUĞUNUZ EV KİME AİT?

Kira Lojman

Kendimizin Diğer

Akrabalara Ait

20) SİZCE AİLENİZİN EKONOMİK DURUMU NASIL?

Çok Kötü Kötü Orta İyi Çok İyi

Bu envanter kişilerin bazı durumlarda gösterebileceği davranış, düşünce ve duyguları yansıtan ifadelerden oluşmuştur. Her ifade için iki uç arasında yer alan yedi seçenek bulunmaktadır. Kendinize en yakın bulduğunuz bir yeri işaretleyiniz.

Örnek: ‘Filmlerdeki şiddet sahnelerini izlemek hoşuma gider’ ifadesi size tam olarak uyuyorsa ya da filmdeki şiddet sahnelerini izlemek her zaman hoşunuza giderse, ‘Bana çok uyuyor’ ucuna en yakın parantezin içine bir X işareti koyunuz. Eğer çoğu zaman hoşunuza gidiyorsa, onun yanındaki ya da bir sonrakini işaretleyiniz. Filmdeki şiddet sahnesini izlemek hiç hoşunuza gitmezse ‘Bana hiç uymuyor’ ucuna en yakın parantezi işaretleyiniz. Eğer çoğu zaman gitmiyorsa, bunun yanındaki ya da bir öncekini işaretleyiniz.

	Bana hiç uymuyor				Bana çok uyuyor		
	←						→
1. Haklı olan kişi, karşısındakine doğal olarak herkesin içinde sert ve kırıcı davranabilir.	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
2. Beni öfkeliendiren kişiye genellikle öfkelenirim.	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
3. Haksızlık karşısında kişinin hakkını araması kendi bilek ve dil gücüne kalmıştır.	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
4. Rahatsızlığımı içimde tutmaktansa bu duygumu beni rahatsız eden kişiye açabilirim, örneğin, dumandan rahatsız olursam, yanımda sigara içene rahatsız olduğumu söylerim.	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
5. Başarısızlık karşısında kolay kolay ümitsizliğe kapılmam.	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
6. Satın aldığım, fakat sonradan içime sinmeyen bir malı değiştirmeye götürebilirim.	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
7. Bir kişi eğer beni küçük düşürmüşse, içimden onunla alay eder ve ona küfredirim.	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
8. Bir şeyi çok istiyorsam, isteğimi açıkça belirmeyerek imada bulunurum.	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
9. Bana haksızlık ettiğine inandığım kişilerin başına kötü işler geldiğini, mahvolduklarını hayal ederek avunurum.	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
10. Eğer bir düşüncenin doğruluğuna inanıyorsam, bu düşünceyi savunan tek kişi ben olsam bile yinede fikrimi savunurum.	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
11. Yeni tanıştığım kişilerle rahatça konuşabilirim.	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
12. Karşımdakilere gerek olumlu, gerek olumsuz duygularımı rahatça açabilirim.	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
13. Eğer bir insan beni çok sinirlendirmişse üzerine yürüyebilirim.	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
14. Sinirlendiğimde bazen öyle kendimden geçerim ki ağzımdan çıkan sözlerin farkında olmam.	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
15. Bu dünyada yaşabilmeleri için insanların acımasız olmaları gerekiyor.	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
16. Bir dükkân, bir butik veya markette, satıcının benimle ilgilenmediğine inanırsam, onun sonradan çok fazla vaktini alarak intikamımı alırım.	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
17. Bana emretmeye hakkı olmadığına inandığım bir kişinin buyruğuna ses çıkarmasam da ya verdiği işi yapmam ya da yapsam da bir şeye benzemez.	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
18. Bir kişi beni kırsa fakat sonradan özür dilese, beni ne kadar kırmış olduğu en az birkaç kez üstü kapalı olsa da hatırlatmadan rahat edemem.	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
19. Bir kimse görevini yapmadığında her kim olursa olsun bunu kendisine söylerim.	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦

20. Çok saygı duyduğum bir kişi benimkinin tam tersi bir düşünceyi savunuyor diye kendi düşüncemi savunmaktan vazgeçmem.	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
21. Topluluk karşısında konuşmaktan çekinmem.	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
22. Benimkinin tersi olan görüş ve düşünceleri alt etmek bana keyif verir.	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
23. Sinirlenirsem tanımadığım kişilerle ağız dalaşına girebilir, hatta kavga edebilirim.	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
24. Kişinin hakkını yedirmemek amacıyla, başkalarının hakkını yemesi ters bir davranış değildir.	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
25. Çevremdekiler istediklerimi yapmada dek, imalarla, iğnelemelerle onları tedirgin ederim.	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
26. İstemediğim bir şey yapmam istediğimde ya o işi geciktirim ya da baştan savma yaparım.	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
27. Bir arkadaşın isteğini yapmamakta direniyorsa ona, vaktiyle onun için yapmış olduğum iyilikleri hatırlatırım.	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
28. Bir kimseden bir istekte bulunacaksam, araya bir aracı koymaktansa gider, yüz yüze görüşürüm.	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
29. Birisi bende bir hata bulursa, bende onun hatalarını bulur ve ortaya dökerim.	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
30. İstemediğim bir yer veya toplantıya gitme vakti gelince hastalanıveririm.	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦

ÖZGEÇMİŞ

İlkay YILMAZ

Kişisel Bilgiler:

Doğum Tarihi : 20.08.1975
Doğum Yeri : Bandırma
Medeni Durumu : Evli

Eğitim:

İlkokul 1982 - 1986 Vecihibey İlköğretim Okulu
Orta Okul 1986 - 1989 Bandırma Orta Okulu
Lise 1989 - 1992 Bandırma Endüstri Meslek Lisesi
Lisans 1993 - 1997 Gazi Üniversitesi,
Teknik Eğitim Fakültesi,
Elektrik Öğretmenliği
Yüksek Lisans 2006 - 2008 Yeditepe Üniversitesi,
Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim
Dalı

Çalıştığı Kurumlar:

03.11.1997 - 01.10.2000 Mimar Sinan Endüstri Meslek Lisesi / BURSA
01.10.2000- Devam Ediyor Tophane A.T.L ve E.M.L / BURSA